

European Union

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

This project is co-funded by the European Union, Norwegian MFA, and Government Of Ireland.

Bu proje Avrupa Birliği, Norveç MFA ve İrlanda Yardımları ile ortaklaşa finanse edilmektedir.

The Kurdish Issue and the Political Parties in the Current State of Affairs

Ali Bayramoğlu

1 December 2020

Yeni Konjonktür Işığında Kürt Sorunu Karşısında Siyasi Partiler

1 Aralık 2020

Ali Bayramoğlu

DPI

Democratic
Progress
Institute

**The Kurdish Issue
and the Political
Parties in the
Current State
of Affairs**

Ali Bayramoğlu

1 December 2020

**Yeni Konjonktür
Işığında
Kürt Sorunu
Karşısında Siyasi
Partiler**

1 Aralık 2020

Ali Bayramoğlu

Published by *Yayınlayan*

Democratic Progress Institute *Demokratik Gelişim Enstitüsü*

11 Guilford Street *11 Guilford Street*

London WC1N 1DH *London WC1N 1DH*

www.democraticprogress.org *www.democraticprogress.org*

info@democraticprogress.org *info@democraticprogress.org*

+ 44 (0) 20 7405 3835 + 44 (0) 20 7405 3835

Design, typesetting and cover design copyright © **Medya Production Center**

First Published, 1 December 2020 *Baskı, 1 Aralık 2020*

ISBN – xxxxx

© DPI – **Democratic Progress Institute** *Demokratik Gelişim Enstitüsü*

DPI – Democratic Progress Institute is a charity registered in England and Wales.
Registered Charity No. 1037236. Registered Company No. 2922108

This publication is copyright, but may be reproduced by any method without fee or prior permission for teaching purposes, but not for resale. For copying in any other circumstances, prior written permission must be obtained from the publisher, and a fee may be payable.

*DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir vakıftır.
Vakıf kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108*

*Bu yayının telif hakları saklıdır, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin yada önceden izin alınmaksızın çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncıdan yazılı izin alınması gerekmektedir.
Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.*

CONTENTS

About the Author	6
Foreword	8
I. The Political Climate	12
An Overview	12
The State of Affairs and the Attending Discourse	16
A Fragmented Political Sphere	22
II. New Developments Regarding the Kurdish Issue	26
In Terms of Internal Political Dynamics	26
In Terms of External Dynamics	34
III. Conflict Resolution and the Opposition Parties	38
CHP	42
HDP	48
Felicity Party, Future Party and DEVA	52
DPI Aims and Objectives	58
Board Members	61
Council of Experts	67

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında	7
Önsöz	9
I. Siyasi İklim	13
Genel Görünüm	13
Gündem ve Söylem	17
Parçalı Siyasi Alanlar	23
II. Kürt Sorununu Kuşatan Yeni Girdiler	27
İç Siyasi Dinamikler Bakımından	27
Dış Dinamikler Bakımından	35
III. Çatışma Çözümü ve Muhalif Partiler	39
CHP	43
HDP	49
SP, GP, DEVA	53
Demokratik Gelişim Enstitüsü'nün Amaçları ve Hedefleri	59
Yönetim Kurulu Üyeleri	61
Uzmanlar Kurulu Üyeleri	67

ABOUT THE AUTHOR

Ali Bayramoğlu

Ali Bayramoğlu is a writer and political commentator. Since 1994, he has contributed as a columnist for a variety of newspapers. He is currently a columnist for daily Karar. He is a member of the former Wise Persons Committee in Turkey, established to support the by then peace process.

YAZAR HAKKINDA

Ali Bayramoğlu

Yazar ve siyaset yorumcusu olan Ali Bayramoğlu uzun yıllar farklı gazetelerde köşe yazarlığı yapmıştır. Çözüm sürecini desteklemek amacıyla kurulan Akil İnsanlar Heyetinde yer almıştır. Bayramoğlu köşe yazılarına şu an Karar gazetesinde devam etmektedir.

FOREWORD

The following report is written by Ali Bayramoğlu, a journalist, writer and political commentator from Turkey.

Mr Bayramoğlu provides an examination of the current situation regarding the opposition bloc's approach to the Kurdish issue as well as the factors contributing to it, namely the current political climate in Turkey and recent internal and external developments that have a bearing on the Kurdish issue. Through analysing these factors, he sets out how and why the stances of the opposition bloc as a whole and the individual parties within it have developed, and provides hypotheses for the potential ways they may evolve in the future.

Bayramoğlu analyses Turkey's current political climate, in terms of the dynamics of the different political spheres of the ruling and opposition party blocs, the inter- and intra- relationships between the two, and their respective rhetoric and agendas – noting that the ruling bloc is homogenous, while the opposition bloc is heterogenous. Though they share commonalities as they oppose the new constitutional order and want a return to a parliamentary system, the heterogeneous composition of the opposition bloc largely prevents it from acting wholly in unison.

ÖNSÖZ

Aşağıdaki analiz Türkiyeli yazar ve siyaset yorumcusu Ali Bayramoğlu'na aittir.

Bayramoğlu, muhalefet bloğunun Kürt meselesine yaklaşımına dair mevcut durum ve buna katkıda bulunan faktörler, yani mevcut siyasi iklim ve Kürt meselesini etkileyen iç ve dış gelişmeler hakkında bir inceleme sunuyor. Yazar, bu faktörleri inceleyerek hem bir bütün olarak muhalefet bloğunun hem de ayrı ayrı bloğu oluşturan partilerin Kürt meselesine yaklaşımlarının nasıl ve niçin geliştiğini ortaya koyuyor ve ileride nasıl bir noktaya evrilebileceğini değerlendiriyor.

Bayramoğlu, Türkiye'deki mevcut siyasi iklimi, iktidar ve muhalefet blokları arasındaki farklı siyasi dinamikler, bu ikisinin birbirleriyle ve kendi içlerindeki ilişkiler ve her birinin retorik ve gündemleri bağlamında analiz ediyor. Bunu yaparken de iktidar bloğunun homojen, muhalefet bloğunun ise heterojen olduğuna dikkat çekiyor. Her ne kadar yeni anayasal düzene itiraz etmek ve parlamenter bir sisteme geri dönüş isteği hususlarında ortak noktaları olsa da muhalefet bloğunun heterojen yapısı birlikte hareket etmelerinin önünde önemli bir engel teşkil ediyor.

Bayramoğlu notes that the issue of the Kurdish resolution is now becoming increasingly central to the opposition parties' agenda. He argues one of the reasons for this is the connection understood between the Kurdish issue and democratic progress, one of the aforementioned commonalities. Due to this, like the recent municipal elections, the Kurdish electorate find themselves in a "kingmaker" position in which their vote is essential to win the upcoming elections. Bayramoğlu references the greater numbers of conservative Kurdish voters distancing themselves from the AK Party, and the increase in vote share for the HDP. The author outlines to what extent each of the opposition parties have centralised the Kurdish issue within their platforms and the opportunities and limits they face. Reminding the readers of the possible influences that the changing political climate in Turkey and other developments such as Biden's election in the United States might have, the author discusses the different ways the situation may further continue and develop, particularly for the opposition bloc.

The views and opinions expressed in the report remain those of the author and do not necessarily reflect the official position of DPI.

Kerim Yıldız

*Chief Executive Officer
Democratic Progress Institute*

Yazar, Kürt meselesini çözenin artık muhalefet partilerinin gündeminde giderek artan bir önem taşımaya başladığını söylüyor. Bunun sebeplerinden biri Kürt meselesi ve yukarıda bahsedilen ortak noktalardan biri olan demokratik gelişim arasındaki ilişkinin anlaşılması. Bu yüzden, tıpkı son belediye seçimlerinde olduğu gibi, Kürt seçmen önümüzdeki seçimlerde de iktidarı belirleyen bir pozisyona sahip olacak. Bu bağlamda, Bayramoğlu giderek artan sayıda muhafazakâr Kürt seçmenin AK Parti'den uzaklaştığına ve HDP'nin oylarının arttığına dikkat çekiyor. Yazar, ayrı ayrı her muhalefet partisinin Kürt meselesini ne ölçüde temel meselesi haline getirdiğini ve ilerde karşılaşılabilecekleri zorlukları ve imkanları inceliyor. Okurun dikkatini Türkiye'de değişen siyasi iklime ve Amerika'daki seçimleri Biden'ın kazanması gibi diğer önemli gelişmelerin olası etkilerine çeken yazar, özellikle muhalefet bloğu için mevcut durumun nasıl gelişebileceğini tartışıyor.

Bu raporda beyan edilen değerlendirme ve görüşler yazarın kendisine aittir ve DPI'nin resmi görüşünü yansıtmaz.

Kerim Yıldız

*İcra Kurulu Başkanı
Demokratik Gelişim Enstitüsü*

THE KURDISH ISSUE AND THE POLITICAL PARTIES IN THE CURRENT STATE OF AFFAIRS

This report aims to look at the current situation concerning the opposition parties' stance on the Kurdish issue. Clearly, there is a specific framework to this state of affairs. Some of the essential factors that contribute to this framework are: the current political climate of Turkey, the lines along which political rivalry and conflicts occur, as well as the domestic and foreign developments that have a political bearing on the Kurdish issue. The report will first consider these factors, after which it will assess the opposition parties' current as well as potential policies regarding the Kurdish issue and conflict resolution.

I. THE POLITICAL CLIMATE

Three factors have recently determined Turkey's political climate. These are (1) the overall situation regarding the relationship between the public and politics, or in other words, the fault lines inherent in political life, (2) the discourse employed by the political parties or fronts, as well as the sensibilities and incidents shaped by these discourses, and (3) certain structural features of the ruling power's and the opposition's which, in turn, determine the political rivalry and overall relations between them.

AN OVERVIEW

The essential given in Turkey regarding politics and the public's engagement in politics is that there is polarisation; it began with the adoption of the Executive Presidency and the two-round presidential election system and has solidified over time. AK Party, MHP and BBP form the ruling bloc, or the People's Alliance. In terms of politics, this is a more or less homogeneous grouping. These parties act in unison with regards to political decision-making, as well as presenting a unified front to the public and in the parliament; they participate in elections together and support one another.

YENİ KONJONKTÜR IŞIĞINDA KÜRT SORUNU KARŞISINDA SİYASİ PARTİLER

Bu değerlendirme Kürt meselesi ile muhalefet partileri arasındaki ilişkilerin son durumunu resmedecektir. Bu resim şüphe yok ki, belli bir zemin üzerinde oluşuyor. Ülkedeki siyasi iklim, siyasi yarışma ve çatışma hatları, Kürt meselesini siyasi bakımdan etkileyen iç ve dış gelişmeler bu zeminin temel katmanlarıdır. Değerlendirme önce bu katmanlara değinecek, en nihayet muhalif partilerin Kürt sorunu ve çatışma çözümündeki mevcut ve muhtemel politikalarını ele alacaktır.

I. SİYASİ İKLİM

Türkiye'de son dönem siyasi iklimin üç belirleyici unsuru olduğu söylenebilir. Bunlar sırasıyla (1) ülkedeki toplum-siyaset ilişkilerinin genel görünümü, diğer bir ifadeyle siyasi hayatın fay hatları, (2) siyasi parti ya da cephelerin söylemi ve buna bağlı oluşan hassasiyet haritası veya gündem, (3) iktidar ve muhalefet alanlarının siyasi yarışı ve ilişkileri belirleyen kimi yapısal özellikleridir.

GENEL GÖRÜNÜM

Siyasi hayatın, siyaset-toplum ilişkilerinin temel verisi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet ve iki turlu başkan seçim sistemine geçişle birlikte başlayan ve kemikleşen siyasi kutuplaşma halidir.

Bilindiği üzere, AKP, MHP ve BBP, Cumhur cephesini, iktidar bloğunu oluşturuyorlar. Bu blok politik bakımdan daha homojen bir nitelik taşıyor. Siyasi kararlarda, toplum önünde alınan tavırlarda, parlamentoda birlikte davranıyorlar, seçimlere birlikte katılıyor, birbirlerini destekliyorlar.

Muhalefet cephe ise heterojen bir yapıda. Millet İttifakı adı altında CHP ve İYİ Parti, farklı politik eğilimlerine rağmen ,daha çok seçimlere yönelik bir ortaklık içinde bulunuyorlar. HDP, SP, GP, DEVA gibi siyasi partiler ise, bu ittifak dışında yer almakla birlikte, yeni anayasal yapıya, popülist ve otoriter uygulamalara

The opposition bloc, on the other hand, is heterogeneous. CHP and the Good Party, having come together as the Nation Alliance, are in an electoral partnership despite their different political leanings. Although they are not officially members of this alliance, political parties such as HDP, the Felicity Party, Future Party and DEVA are, in effect, part of it, in that they oppose the new constitutional order as well as the populist and authoritarian practices of the regime and want a return to the parliamentary system.

There is a precarious equilibrium between these two blocs. Findings of reputable polling companies for the last two months indicate similar results. Among these, the November findings of two important polling companies (Metropoll and Konda) are as follows:

UNDECIDED		
	UNDISTRIBUTED	
	METROPOL	KONDA
AKP	28.5	24.4
CHP	17.2	14.3
HDP	8.5	7.5
MHP	7.9	6.8
GOOD P	8.6	8.4
FELICITY P	1	3.51
DEVA	1.5	"
FUTURE	1	"
UNDECIDED	25.5	35

DISTRIBUTED		
	METROPOL	
	METROPOL	KONDA
AKP	35.8	37.5
CHP	21.6	22.2
HDP	10.6	11.5
MHP	9.9	10.5
GOOD P	10.8	12.9
FELICITY P	1.25	5.4 ⁽¹⁾
DEVA	1.8	"
FUTURE	1.25	"
R/O	46/54	48/52

(1) 5,4% is the total of support for the Felicity Party, Future Party and DEVA.

itiraz ve parlamenter sisteme dönüş ufkuyla muhalif cephenin etkin parçalarını oluşturuyorlar.

İki cephe arasında bıçak sırtı bir denge bulunuyor. Son iki ayda ciddi ve güvenilir kamuoyu araştırma şirketleri tarafından yapılan sondajlar bu konuda benzer bulgulara işaret ediyor. Bunlar arasında, iki önemli araştırma grubunun (Metropoll ve Konda) Kasım ayı araştırma sonuçları şu şekilde:

KARARSIZLAR		
	DAĞITILMADAN	
	METROPOL	KONDA
AKP	28,5	24,4
CHP	17,2	14,3
HDP	8,5	7,5
MHP	7,9	6,8
İYİP	8,6	8,4
SP	1	3,51
DEVA	1,5	"
GELECEK	1	"
KARARSIZ	25,5	35

DAĞILITILMIŞ		
	METROPOL	
	METROPOL	KONDA
AKP	35,8	37,5
CHP	21,6	22,2
HDP	10,6	11,5
MHP	9,9	10,5
İYİP	10,8	12,9
SP	1,25	5,4 ⁽¹⁾
DEVA	1,8	"
GELECEK	1,25	"
C/M	46/54	48/52

(1) Yüzde 5,4, SP, GP ve DEVA'nın toplam oranıdır.

The R/O initials, which stand for the ruling bloc (R) and the opposition (O), clearly indicate how close they are to each other in terms of public support. It must also be noted that this equilibrium has shifted by 1 to 2 points to the opposition's advantage in the last year.⁽²⁾

A significant point made by the charts above is that the percentage of "undecided/protesting" votes is on the rise. According to the November polling of Metropoll, the percentage of those who answer "I am undecided," "I won't vote" or "no comment" have gone up from 22.3% in October to 25.5%⁽³⁾, placing this group right behind AK Party on the chart. According to Konda's polling, the same group is represented by 35%⁽⁴⁾ (up from 33.5% in October), placing it in the first place on the chart, 11 points ahead of the political party with the most votes. This steady rise peaked in November.

Until recently, the shifts in support observed in the polls had been from the ruling bloc to the opposition; however, there has been a recent shift to the "undecided/abstain" bloc. In other words, the opposition bloc as well as the ruling bloc has lost popular support in the last few months. According to Konda's survey, the Good Party and HDP are the exceptions to this loss of support. Good Party's votes have gone up to 12.9% from 9.1%, and HDP's to 11.5% from 11.3%; during this time, all other political parties lost votes.

Considering the polarisation present everywhere in society, this situation represents a disgruntlement in terms of the relationship between the public and politics; it denotes a kind of "crisis of politics".

THE STATE OF AFFAIRS AND THE ATTENDING DISCOURSE

Four important concepts have come to dominate Turkey's politics. These are: "the bankruptcy of democracy", "institutional collapse", "economic crisis" and "foreign policy", or in other words, "geopolitical manoeuvres and the associated nationalist consolidation". Some or all of these factors are constantly at play; as a result, the political agenda as well as the behaviour of the political parties and the electorate are formed in relation to them.

(2) <https://www.haberler.com/2020-anketleri-anket-sirketlerinin-tum-secim-13484055-haberi/>

(3) Undecided: 12,3. Protesting: 9,3. No answer: 3,8

(4) Undecided 26,9. Abstain: 8,1

İktidar (C) ve muhalefet (M) cephelerine işaret eden C/M rumuzları, bıçak sırtı dengeyi net bir şekilde ortaya koyuyor. Bu dengede ibrenin son bir yıl içinde 1-2 puanla muhalefetin lehine dönmüş olduğunu belirtmek gerekiyor.⁽²⁾

Yukarıdaki tabloların anlamlı bulgularından birisi, "kararsızlar/protestocular" oranının hızla artmasıdır. Metropoll'ün Kasım araştırmasında "kararsızım", "oy vermeyeceğim", "cevap yok" diyenler, Ekim ayına oranla (22,3) yüzde 25,5'e⁽³⁾ yükselerek, AK Parti'nin arkasından ikinci sırayı alırken, Konda'nın sondajında, (Ekim: 33,5) yüzde 35'le⁽⁴⁾, en çok oy alan siyasi partiye 11 puan fark atıp birinci sırada yer almıştır. Bu gelişme Kasım ayında zirve yapmıştır.

Anketlerde oy kaymaları, bir süre öncesine kadar, genel olarak iktidar cephesinden muhalefet partilerine doğru gerçekleşirken, son dönemde, "kararsız/oy vermeyecek" bloğu istikametinde olmaya başlamıştır. Diğer bir ifadeyle, son bir kaç ay içinde, iktidar cephesi kadar muhalif alan da oy kaybına uğramıştır. Konda'nın anketine göre, bu toplu gerilemenin istinasını İYİ Parti ve HDP oluşturmaktadır. İyi Parti'nin oy oranı yüzde 9,1'den 12,9'a çıkmış, HDP'nin oy oranı ise yüzde 11,3'den 11,5'e yükselmiş, diğer tüm siyasi partiler oy kaybetmiştir.

Kutuplaşmaya rağmen, Bu durum toplum-siyasi parti ilişkileri bakımından bir memnuniyetsizlik haline, bir tür "siyaset krizi"ne işaret etmektedir.

GÜNDEM VE SÖYLEM

Ülke siyasetinde öne çıkan ve süreklilik taşıyan dört önemli kalem bulunuyor. Bunlar, "demokratik iflas", "kurumsal çöküş", "ekonomik kriz", "dış politika" veya diğer ifadeyle "jeopolitik hamleler ve buna bağlı milliyetçi tahkimat"tan oluşuyor. Bu unsurlardan kâh biri, kâh diğeri ya da aynı anda birkaçı, olmadı hepsi devreye giriyor ve gündem, siyasi parti tavırları, seçmen eğilimleri bu konular tarafında şekilleniyor.

Bu kalemler iki büyük zıt parçaya ayrılabilir. İlk parça, iktidar cenahının ilham kaynağı olan dış politik stratejiler ve milliyetçi tahkimattan meydana geliyor. Öteki parça ise muhalefet partilerinin siyasi alet çantasını oluşturan, kriz, iflas, çöküşlere dayalı siyasi söylemden oluşuyor

(2) <https://www.haberler.com/2020-anketleri-anket-sirketlerinin-tum-secim-13484055-haberi/>

(3) Kararsız: 12,3. Protesto ediyorum: 9,3. Cevap yok: 3,8

(4) Kararsız 26,9. Oy kullanmayacağım: 8,1

There are two opposing sides to these concepts. On the one hand, there is the inspiration of the ruling bloc – the foreign policy and the nationalist consolidation. On the other hand, is the political toolbox of the opposition: the political discourse of crisis, collapse and failure.

Within this framework, the ruling bloc pursues a confrontational policy of self-confidence based on geopolitical manoeuvres. It claims that the “new Turkey”, unsatisfied with the former regional status quo, wants to expand its zone of sovereignty – in contravention to the Lausanne Agreement and the status of the twelve Greek islands, if the words of MHP leader Devlet Bahçeli are to be taken seriously. To this end, it has taken concrete actions which have yielded partial results. The two “military-administrative” pockets in Northern Syria, the two security zones, the military presence in Western Syria, the repeated military operations and military bases in Iraq, the Turkish troops in Libya, the Turkish influence in Azerbaijan and Karabagh, the resettlement of Maraş/Varosha in Cyprus, the belligerent rhetoric employed with regard to the Aegean and the attempts to reformulate the zones of sovereignty in the Eastern Mediterranean are all instances of these concrete actions in Turkish politics. Never in the history of Turkey up to this point have there been so many extraterritorial operations at the same time, serving so many causes.

This state of affairs is not just a particular way of executing foreign policy; it is at the centre of what the People’s Alliance understands of politics in general, as well. At heart, the political discourse of the ruling bloc is formed in reaction to perceived threats targeting Turkish-Islamic existence, as well as by its own claims of and attempts at grandeur. Indeed, the synchronicity observed with regard to contentious issues is, in itself, significant. Looking at all of these contentious issues at once, it is not the content of the individual cases that attract attention. Rather, there is a striking similarity in their timing, claims and confrontational language, all of which point towards a political intention and reality in their totality. This political reality is something beyond what is required by national interests; it is a choice on the part of the ruling power. As such, there is a dual function to each one of these contentious issues. On the one hand they support the politics of expansion and grandeur, on the other hand they contribute to nationalism. In this way, the People’s Alliance tells a new story to Turkey, using a particular rhetoric. According to this story, a harsh military presence is always the cornerstone of and in every conceivable way. Therefore, there is an active connection between geopolitical manoeuvres and the consolidation of the current order. Indeed, the other rhetorical function of these

İktidar cephesi, bu çerçevede, bir yandan jeopolitik hamlelerle dayalı meydan okuyucu bir özgüven politikası izliyor. Diğer yandan yaşam ve egemenlik alanını genişletmek isteyen, (MHP lideri Bahçeli dikkate alınırca, Lozan Antlaşması ve 12 Aadaların durumu dahil) eski bölgesel statükoya itiraz eden yeni bir Türkiye iddiası ortaya koyuyor. Bunlara yönelik kısmen sonuç veren somut hamleler yapıyor. Kuzey Suriye’de iki “askeri-idari cep”, iki güvenli bölge, Batı Suriye’de askeri varlık, Irak’ta yinelenen askeri operasyonlar ve askeri üsler, Libya’da Türk birlikleri, Azerbaycan’daki ve Karabağ’daki Türkiye etkisi, Kıbrıs’ta Maraş bölgesinin yerleşime tekrar açılması, Ege’de kuvvet kullanma söylemiyle karışık zorlayıcı çıkışlar, Doğu Akdeniz’deki egemenlik alanlarının yeniden çizilmesini isteyen Türkiye siyaseti bu somut hamleler arasında bulunuyor. Türkiye tarihinde hiç olmadığı kadar aynı anda bir çok farklı hedefe yönelik sınır dışı askeri operasyon yapıyor.

Bu durum sadece bir dış politika eğilimden oluşmuyor, Cumhuriyet’in genel siyaset anlayışının merkezinde bu hamleler bulunuyor. Türk-İslam varoluşuna yönelik tehdit-tehlike ile büyüklük iddiası ve arayışı, iktidar bloğunun siyasi söylemini, olmadı bu söylemin çekirdeğini ifade ediyor. Nitekim gerginlik bölgelerine dair eş zamanlılık, kendi başına ciddi bir anlam taşıyor. Bu gerilimlere mesafe alarak, aynı anda bakıldığı zaman, öne çıkan husus, tek tek bu gerginliklerin içeriği değildir. Öne çıkan, zamanlama, iddia ve meydan okuyucu dil bakımından hepsinin bir bütün olarak tekabül ettikleri siyasi niyet ve gerçekliktir. Bu gerçeklik, ulusal çıkar gerekliliğinden öte bir duruma, siyasi iktidarın tercihine işaret ediyor. Bu anlamda her gerginlik ikili bir işlev görüyor. Bir yandan genişleme ve büyüklük siyasetini kuşatıyor, öte yandan milliyetçiliği besliyor ve destekliyor. Cumhuriyet böylece ve bu dil üzerinden ülkeye yeni bir hikaye anlatıyor. Bu hikayede siyasetin merkezinde her anlamda ve alanda “sert militarist varoluş” politikaları bulunuyor. Dolayısıyla jeopolitik hamleler ile milliyetçilik ve mevcut düzenin tahkimi arasında etkili bir bağ söz konusu. Nitekim bu politikaların diğer söylemsel ucu, ülkedeki kurumsal çöküşü güçlü siyasi irade olarak tercüme ediyor. Politikalarıyla ürettiği demokratik iflası ise, bir iflas olarak değil, disiplinli, huzurlu toplumun kendisi olarak açıklıyor Ekonomik krizi ülkeye yönelik kumpaslara bağlıyor. İktidar cephesinin ana söylemi ve oluşturmaya çalıştığı hakim gündem bu şekilde tanımlanabilir.

Muhalefetin daha heterojen bir yapıda olduğu yukarıda belirttik. Bu alanda yer alan siyasi partilerin meşreplerine göre öne çıkardıkları meseleler, örneğin CHP’in sosyo-ekonomik sorunların altını kuvvetle çizmesi, sosyal politikalar ve işsizlik konusunun söyleminin önemli parçası olması, örneğin İYİ Parti’nin milli-

policies is that the institutional collapse evident everywhere in the country is somehow translated into a strong political will. The bankruptcy of democracy is interpreted not as a failure, but as the evidence of a disciplined and peaceful society. The economic crisis is explained as a result of conspiracies and plots targeting Turkey. Such is the overall rhetoric of the ruling bloc, as well as the agenda it tries to maintain.

We noted above that in comparison to the ruling bloc, the opposition is more heterogeneous in its composition. The differences among the opposition parties are evident in how each party highlights particular issues according to its own political leanings; for instance, CHP focuses on socio-economic issues, social policies and unemployment, the Good Party foregrounds nationalist and centrist values, DEVA places a stress on the market economy and rationality, the Future Party highlights geopolitical issues and HDP centres its politics on the Kurdish problem. What all these political parties have in common is that they believe democratic and economic shocks would be enough to bring down the ruling power in elections, and that the well-organised majority of the electorate would act on such sensibilities. Under these circumstances, the opposition parties have a certain distance among them and yet at the same time, they participate in a common policy of criticism through common themes.⁽⁵⁾ This is the rhetoric and agenda of the opposition.

To go into further detail, the intensity of the ruling bloc's authoritarian, populist and hegemonic politics feeds into certain common attitudes and expectations among the opposition. These shared expectations are (1) a return to the parliamentary system and (2) reforming the current constitution, in which checks and balances are wholly absent and instead there is a focus on the executive branch and the dominance of a single individual. Another commonality of the opposition parties may be observed with regard to current politics. Indeed, the number one action plan of all the opposition parties is resistance to, criticism and replacement of the arbitrary and authoritarian policies pursued by the People's Alliance. The trio of institutional crisis, democratic decline and the economic crisis forms the cornerstone of the opposition's rhetorical agenda.

(5) Let us remember that forming an opposition bloc depends not just on shared attitudes, but also from the pragmatic necessities dictated by electoral politics. In a system where the decisive presidential elections follow the majoritarian two-round system and where no party can cross the 50% threshold by itself, electoral success is possible through electoral and party coalitions. The current alliance law allows political parties below the 10% national threshold to enter the parliament through the lists of bigger political parties, and as a result, alliances in electoral campaigns become unavoidable.

yetçi ve merkez değerler üzerinde hareket etmesi ya da DEVA'nın piyasa ekonomisi ve rasyonalite vurgusuyla öne çıkması, GP'nin jeopolitik konulardaki hassasiyeti, HDP'nin Kürt meselesi temel alan siyaseti bu farklılıkların göstergeleri. Buna karşın bu partilerin ortak noktasını demokratik ve ekonomik sarsıntıların iktidarın seçim kaybetmesi için yeterli olacağı ve iyi organize edilmiş çoğunluk seçmenin bu tür bir hassasiyetlerle davranacağını varsaymaları oluşturuyor. Tüm muhalif partiler bu koşullarda, bir yandan birbirlerinden uzak duruyorlar, bir yandan ise ortak temalarla, ortak bir "eleştiri" siyasetine kilitlenmiş durumdadır.⁽⁵⁾ Muhalif alanda ortak söylem ve gündemin bu olduğu söylenebilir.

Daha ayrıntılı ifade edilecek olursa, iktidar cephesinin izlediği otoriter, popülist ve hegemonyacı siyasetin keskinliği, muhalif cephede kimi tavır ve beklenti ortaklıklarını öne çıkarıyor. Bu beklenti ortaklıkları, (1) parlamenter sistemi geri dönüş, (2) kuvvetler birliği fikrine dayanan, yürütme ve kişi hakimiyetini öne çıkaran mevcut anayasayı değiştirmek olarak ifade edilebilir. Bunun yanında muhalif partilerin bir başka ortak bölümleri, cari siyaset alanında karşımıza çıkıyor. Nitekim tüm muhalif partilerin temel gündem maddesi, Cumhuriyet İttifakı'nın otoriter ve keyfi politikalarına itiraz, bunları geriletme ve ikame etmekten oluşuyor. Kurumsal kriz, demokratik gerileme ve ekonomik kriz üçlüsü, muhalif söylem ve gündemin temel eksenlerini oluşturuyor. Muhalif siyaset ise (parlamenter yapıya) geri dönüş, düzeltme ve itiraza dayanıyor. Ne tek tek siyasi partilerin ne muhalif ortak tutumun seçmene yeni bir hikaye anlattığı, güçlü bir perspektif, somut bir gelecek fikri verdiğini söylenebilir. Son dönem muhalif partilerde yaşanan oy potansiyeli gerilemesinin bununla ilgili olduğu söylenebilir. Örneğin, HDP ve İYİ Parti dışındaki muhalif partilerin programlarında yer alan genel ilkeler dışında, uygulamada en çok itiraz ettikleri konuyla, yani Kürt sorunuyla ilgili somut bir çözüm önerisi bulunmuyor. Örneğin iktidar bloğunun yeni Türkiye iddiasını oturttuğu konularda muhalefet cenahının siyaset önerisi yok. Kimisi jeopolitik meseleleri İYİ Parti ve DEVA gibi siyaseten belirleyici bulmuyor. Kimisi GP gibi bu konularda iktidarın dümen suyunda pozisyon alıyor. Kimisi CHP gibi biçimsel ve etkisiz itirazlarla yetiniyor.

(5) Muhalif bir alanın oluşmasının sadece bu tutum ortaklıklarından değil, aynı zamanda ittifak siyaseti gereklerinden de doğduğunu hatırlatmak gerekir. Belirleyici başkanlık yarışının çoğunlukçu iki türlü seçimlerle yapıldığı bir sistemde, buna ilave olarak hiç bir siyasi partinin kendi başına yüzde 50'yi geçemediği bir denge ortamında, seçim başarısı, seçmen ve parti koalisyonlarından geçmektedir. Ayrıca mevcut ittifak yasası, yüzde 10'luk ülke barajının altında kalan siyasi partilere, büyük partilerin listeleri üzerinden parlamentoya girme imkanı tanımakta, bu durumda, seçim kampanyası uzlaşmaları kaçınılmaz hale gelmektedir.

Oppositional politics demand a return to the parliamentary system, as well as voicing objections and calls for reforms. Neither any of the opposition parties in themselves nor the opposition bloc are able to offer a new story or a strong, alternative vision of the future to the electorate. The recent decline in potential votes for the opposition parties is likely related to this. For instance, with the exception HDP and the Good Party, none of the opposition parties have any concrete suggestions about the resolution of the Kurdish problem apart from the general principles outlined in their party programme, even though they have extensive criticisms regarding past practices on this topic. The opposition has no policy suggestions in areas where the ruling bloc establishes its claims for a new Turkey. Some, like the Good Party and DEVA, don't think that geopolitical issues are crucial. Others, like the Future Party, model their position after the ruling power. And some like CHP raise ineffectual and merely formal objections. From this point of view, the essential fault-line in Turkey's politics exists between crisis and consolidation; between the ruling power's policies and the objections raised against these policies.

A FRAGMENTED POLITICAL SPHERE

Political fragmentation means that intrarelations within each of the poles, to the extent that there are multiple actors, are as politically significant as the conflict between the two poles. In other words, the inter-polar and intra-polar relations are significant because they highlight two kinds of political arenas and three kinds of political relations as particularly significant. Turkish politics of recent years is a prime example of this state of affairs.

Within this framework, Turkey's political sphere in the recent past displays two particular tendencies.

On the one hand, there exists the spheres, or realms, of the ruling power and the opposition as two separate entities; they have their separate political equilibriums and networks and they constitute two distinct political spheres. As a result, we are presented with three determining factors: intrarelations of the ruling bloc, intrarelations of the opposition and the interrelationship between the ruling and the opposition blocs – these are both distinct yet related spheres.

On the other hand, each of these political spheres have multiple actors, with none dominating above the others. Because none of the actors have the power to single-handedly determine the course of their own spheres, the relations

Bu açıdan bakınca ülkede siyasette temel çelişkinin ve yarışın, “kriz ile tahkimat” arasında, iktidarın politikalarıyla bunlara itiraz arasında yaşanıyor.

PARÇALI SİYASİ ALANLAR

Siyasal kutuplaşma, kutuplar arası çatışmalar kadar, çok aktörlü oldukları oranda her bir kutbun içindeki ilişkileri de siyasi bakımdan önemli kılar. Diğer bir ifadeyle kutuplar arası ve içi ilişkilerin önemi, iki siyasi alan ve üç tip siyasi ilişkiyi belirleyici unsurlar olarak öne çıkarmasıdır. Türk siyaseti son dönemi bu duruma tipik bir örnek oluşturuyor.

Bu bakımdan siyasi saha Türkiye’de son dönemde iki özellik taşımaktadır.

Bir yandan iktidar ve muhalefet alanları iki ayrı siyasi denge ve ilişki dünyası olarak varlığını sürdürmekte, iki siyasi alan oluşturmaktadır. Böylece iktidar alanı içi ilişkiler, muhalefet alanı içi ilişkiler ve iktidar-muhalefet ilişkileri olmak üzere üç ayrı ve iç içe “belirleyen” karşımıza çıkmaktadır.

Diğer yandan bu siyasi alanlar hem çok aktörlüdür, hem tek bir aktörün tam egemenliğinde olmaktan uzaktır. Alanların çok aktörlü olması, hiç bir aktörün ait olduğu alanı tek başına belirleyecek güce sahip bulunmaması, bunlar arasındaki ilişkileri ve dengeyi siyasi hayat için tayin edici bir unsur haline getirmektedir. Alan içi aktörler arası ilişkiler, pazarlıklar, uzlaşmalar, ayrışmalar şeklinde meydana gelmekte, bu durum etkileşim ve ittifaklara açık ve mecburi siyasi ilişkilerin varlığına işaret etmektedir.

Bu çerçeve siyasette iki ayrı ağırlık noktasının varlığını gösterir. Bir yanda iktidar ve muhalefet alanları arasındaki ilişkilerin oluşturduğu bir siyasi ağırlık merkezi bulunmaktadır. Öte yanda ise, her bir siyasi alanda ya da o alanın kimi aktörleri arasında, ortak fayda ve duyarlılıklar, farklılıklar üzerinden oluşan bir ‘alan içi siyaset’ merkezi, bir ağırlık noktası ortaya çıkmaktadır.

Ağustos ayında yayınlanan bir değerlendirmemizde bu konuya özellikle şu satırlarla değinmiştik: “AKP-MHP ittifakında iç denge artan bir önem taşımaktadır. İktidar alanında siyaset ve söylem üretimi ve değişimi, bugün itibarıyla, birbirine bağımlı siyasi aktörler arasındaki ilişkilere endeksli hale gelmiştir.”⁽⁶⁾ Tek başına

(6) <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

and balance among the actors are crucial for politics. Within each sphere there are negotiations, compromises and divergences among the actors; which means that as a rule, there has to be interaction and alliances among the actors in order for politics to function.

Within this framework, there are two distinct loci of power in Turkish politics. On the one hand, there is a locus of power constituted by the relationships between the ruling and opposition blocs. On the other hand, there is a locus of power within each political sphere, or among several actors of that particular sphere, based on common interest and sensibilities as well as differences; a sort of centre for “internal” politics.

In a report published in August we highlighted this issue in the following passage: “Internal equilibrium is increasingly important for the AKP – MHP alliance. As things stand, the politics and discourse of the ruling bloc is dependent on the relations between political actors who, in turn, are dependent on one another.”⁽⁶⁾ MHP has difficulties with crossing the nationwide electoral threshold on its own, and in order to enter the parliament and survive there, it has to collaborate with AK Party and to compete in elections through alliance lists. In turn, surveys indicate that popular support for Erdoğan alone is around 40% and as such, he needs MHP’s support to be elected president.

The same is true for the opposition. “Because of their mutual dependency, the political sphere constituted by the opposition parties is different from its constituent parts – that is, the political parties – at least in the way it wields its power and conducts its politics; it is perhaps more meaningful, also.”⁽⁷⁾ CHP is the driving force behind this bloc. Political relationships and alliances are likewise fragmented among the opposition parties and are often established indirectly. Indeed, the Good Party was able to participate in the 2018 general elections and form a group in the parliament thanks to CHP’s support, and the Nation Alliance they established together. In the 2019 local elections, CHP candidates in some places, most notably in Istanbul, were elected thanks to their close cooperation with HDP. At the same time, the heterogeneous composition of the opposition bloc predominates. Such examples make it easier for political

⁽⁶⁾ <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

⁽⁷⁾ <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

ulusal barajı geçmekte zorlanan ve zorlanacak olan MHP, meclise girebilmek, parlamenter hayatta varlığı sürdürebilmek için AKP’yle işbirliğine, seçimlere ittifak listeleriyle girmeye muhtaçtır. Buna karşılık anketlerde tek başına alacağı oy oranı yüzde 40 civarında olan Erdoğan’ın yeniden cumhurbaşkanlığına seçilebilmesi MHP’nin desteğini gerektirmektedir.

Aynı görüntü muhalif alanda da belirgindir. “Muhalif partilerin oluşturdukları siyasi alan, karşılıklı bağımlılıklarından ötürü, onu oluşturan parçalardan, yani her bir muhalif siyasi partinin tekil varlığından, en azından güç ve siyaset tarzı olarak daha farklı, belki de fazla anlam taşımaktadır.”⁽⁷⁾ Bu alanın lokomotif gücü CHP’dir. Muhalif alanda siyasi ilişki ve ittifaklar da parçalıdır ve çapraz şekilde kurulmaktadır. Nitekim 2018 Genel seçimlerinde İYİ Parti’nin mecliste grup kurması ve seçimlere katılabilmesi, daha sonra parlamentoda yer alması CHP desteğiyle ve onunla kurduğu Millet İttifakı’yla gerçekleşti. 2019 Yerel Yönetim seçimlerinde başta İstanbul olmak üzere, kimi yörelerde CHP’li adayların seçilmesi HDP’yle dirsek teması sayesinde mümkün oldu. Bununla birlikte muhalif alanın siyasi heterojenliği baskın bir unsurdur. Bu tür örnekler siyasi partilerin tematik ve kurumsal yakınlaşmalarına zemin hazırlamakta, ancak bu heterojen yapı aşılması güç görünmektedir. Örneğin İYİ Parti’nin HDP’ye yönelik redçi yaklaşımı muhalif cephe partilerinin muhtemel bir seçimde birlikte hareket etmesinin önünde engeldir. Nitekim, muhalif alanın ağırlığı, onu oluşturan aktörlerin potansiyel oy gücüyle hesaplanırsa da, şu ana kadar bu partiler (2019 yerel yönetim seçimlerinde, örneğin İstanbul’da, seçmen bazında oluşan kimi ittifaklar dikkate alınmazsa) hep beraber hareket etmemişlerdir.

⁽⁷⁾ <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

parties to establish thematical and institutional alliances, but the heterogeneity is difficult to overcome. For instance, Good Party's refusal to work alongside HDP is a barrier to the opposition bloc acting in unison in a potential election. Even though the power of the opposition bloc is calculated according to the potential votes of the actors constituting the bloc, so far these parties have never acted entirely in unison (disregarding certain alliances on the part of the voters that took place during the 2019 local elections, for instance, in Istanbul).

II. NEW DEVELOPMENTS REGARDING THE KURDISH ISSUE

What are some of the developments regarding the Kurdish issue, or factors related to it? Let us consider this in terms of both internal and external dynamics.

IN TERMS OF INTERNAL POLITICAL DYNAMICS

There are three things to be noted in this regard.

1. *HDP, the representative par excellence of the Kurdish issue and the Kurdish region, continues to bolster and expand its electorate. As we noted in the previous section, HDP is one of the very few political parties which has been able to increase its potential voters. It has consolidated the 10-13% electoral support it first garnered in the presidential election of August 2014; both HDP and the Kurdish issue thus continues to be decisively important for both political blocs. 11-12% of the opposition's projected popular support of 52-54% (according to the latest polls) belongs to HDP supporters. There are also conservative Kurdish voters who have lately been alienated by AK Party and its harsh anti-Kurdish policies, and this quantitatively significant demographic is certainly something to consider for the opposition parties. As such, there is a cautious yet definite stir around the Kurdish issue. This development can be observed in the opposition parties' recent discourse and target electorate.*

2. *The ruling bloc insists on an anti-Kurdish attitude that ignores Kurds' demands, ostracises HDP and associates it with terrorism. Some recent crises such as the economic downturn, changes in the international state of affairs such as the election of Biden as US President, attempts to repair relations with the EU and insisting on reforms all bypass the Kurdish issue. The security-based approach persists in the discourse and in certain practices.*

II. KÜRT SORUNUNU KUŞATAN YENİ GİRDİLER

Kürt sorunuyla veya bu sorunu kuşatan faktörlerle ilgili gelişmeler neler? Bu konuya iç ve dış dinamikler bakımından ayrı ayrı değinmekte fayda var.

İÇ SİYASİ DİNAMİKLER BAKIMINDAN

Bu bakımdan üç hususun altını çizmek gerekiyor.

1. *Kürt sorunu ve Kürt bölgesinin ayrıcalıklı temsilcisi HDP'nin seçmen yapısıyla oluşturduğu ağırlık artarak devam ediyor. Bir önceki bölümde belirttiğimiz gibi HDP seçmen potansiyelini arttıran nadir siyasi partilerden birisi. Ağustos 2014 cumhurbaşkanlığı seçimleriyle birlikte ulaştığı yüzde 10-13'lük oy miktarı yerleşik hale gelmiş bulunan HDP ve onun üzerinden Kürt meselesi, her iki siyasi kutup için de belirleyici bir önem taşımaya devam ediyor. Muhalefetin, son araştırmalarda varsayılan yüzde 52-54'lük oy miktarının yüzde 11-12'sini HDP seçmeni oluşturuyor. Bunun yanında "anti-Kürt" sert politikaları itibarıyla AKP'den uzaklaşan muhafazakar Kürt seçmenin niceliksel önemi ve arayışları, muhalif partileri için bir çekim, en azından dikkat merkezi oluşturuyor. Bu durum Kürt meselesi etrafında temkinli de olsa bir hareketlenmeye yol açıyor. Muhalefet partilerinin son dönem söylemleri ve hedef seçmen kitleleri bakımından bu, gözlemlenebilir bir gelişme.*

2. *İktidar cephesi Kürt taleplerini ve HDP'yi dışlayan, terörle özdeşleştiren "anti-Kürt" tutumundan taviz vermiyor. Yaşanan kimi krizler, örneğin ekonomik sarsıntı, uluslararası konjonktür değişiklikleri, örneğin Biden'ın ABD başkanı seçilmesi, AB'yle ilişkileri koparmama, hatta düzeltme arayışı, bunların ürettiği reform söylemi, Kürt meselesine değmiyor, bu meseleyi teğet geçiyor. Asayişçi tutum, söylem ve kimi uygulamalarla devam ediyor.*

Bunun yakın örnekleri arasında Temmuz ayında HDP Batman Belediye Başkanı'nın⁽⁸⁾, Ekim ayında HDP Kars Belediye Başkanı'nın aralarında bulunduğu 17 siyasetçinin⁽⁹⁾ ve Kasım ayında Şişli Belediye Başkan Yardımcısının tutuklanması yer alıyor. Bu tutuklanmalar, siyasi alanı HDP'den temizlemek

⁽⁸⁾ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-haberi-hdpli-belediye-baskani-mehmet-demir-silahli-teror-orgutune-uye-olmak-sucundan-tutuklandi-41570575>

⁽⁹⁾ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/17-hdpli-tutuklandi-41626835>

For instance, HDP's Batman mayor was arrested in July⁽⁸⁾, its Kars mayor and 16 other politicians in October⁽⁹⁾, and the Şişli deputy mayor in November. The intention behind these arrests is to push HDP out of politics. Indeed, the manufactured causes of these purges are based on retroactive investigations of such things as the Kobane events of 2014.⁽¹⁰⁾ Another case in point is the court cases brought against DTK (Democratic Society Congress). DTK was a civil society organisation founded in 2007 in order to contribute to the peaceful and democratic resolution of the Kurdish problem. NGO representatives, academics, MPs and mayors would attend its meetings and the press had a great deal of interest in such events. Today, investigations and cases first brought against these participants in 2016 systematically result in imprisonment. In a way, these cases and sentences signify a blanket ban on "meddling in" or having any dealings with the Kurdish issue; the intention is to cut any and all links between the public, politics, the press and universities and the Kurdish issue. Most recently, Ayşegül Doğan, journalist, who is also a member of DPI's Board of Experts, was sentenced to imprisonment for supposedly being a member of a terrorist organisation, all because she had participated in a DTK meeting.⁽¹¹⁾

It bears repeating that in terms of internal dynamics, nothing has changed for the ruling bloc as of the autumn and winter of 2020.

3. At the same time, there are certain vulnerable points to Erdoğan's otherwise consistently authoritarian approach to the Kurdish issue. He wishes to win back the support of the alienated conservative Kurds and also to be ready to meet the demands of the new international order (Biden as president, tensions with EU). As a result, we see Erdoğan engaging in a number of contradictory activities, unexpected in the context of his political stance or considering other options. The support of conservative Kurds is significant particularly in the context of new circumstances that may be brought about by Biden's policies, as the new situation may once again bring the Kurdish issue to the forefront.

amacını taşıyor. Nitekim, büyük kısmı bu temizlik için üretilen vesileler geriye dönük olarak 2014 Kobani olayları⁽¹⁰⁾ gibi konularda yeni açılan soruşturmalardan kaynaklanıyor. Bir diğer örnek, DTK (Demokratik Toplum Kongresi) davalarıdır. DTK, 2007 yılında Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümüne katkı niyetiyle kurulan, bir sivil toplum örgütüydü. Toplantılarına sivil toplum örgütü temsilcileri, akademisyenler, milletvekilleri, belediye başkanları katılır, basın bunları yoğun bir ilgiyle takip ederdi. O toplantılara katılanlar hakkında 2016'ta açılan soruşturma ve davalar, bugün, sistematik olarak cezalarla sonuçlanıyor. Bu dava ve cezalar, bir anlamda Kürt meselesine "karışma ve temas etme" yasağını ifade ediyorlar ve toplum, siyaset, basın, üniversiteler ile Kürt meselesi arasındaki bağları koparmayı hedefliyorlar. Son olarak ve DPI Uzmanlar Kurulu üyesi gazeteci Ayşegül Doğan bir DTK toplantısına katıldığı, terör örgütü üyesi olarak hapse mahkum edildi.⁽¹¹⁾ Sonuç olarak, tekrar etmek gerekirse, iç dinamikler bakımından iktidar cephesinde, 2020 sonbahar ve kışı itibarıyla yeni bir tutumdan söz edilemez.

3. Bununla birlikte Erdoğan'ın Kürt meselesinde istikrarlı otoriter yaklaşımının kimi kırılma noktaları bulunuyor. Muhafazakar Kürt seçmenin AKP'yle arasına mesafe koyma eğilimini durdurma arzusu, uluslararası konjonktürün yeni girdilerini (Biden, AB'yle gerilim) karşılama hazırlığı, Erdoğan'ı birbiriyle çelişen, ana politik çizgisinin dışına uzanabilen, farklı hamleler yapmasına ya da alternatifleri devrede tutmasına yol açıyor. Muhafazakar Kürt seçmenin önemi, bir yandan Biden politikalarının gerektireceği yeni koşullar ihtimalini, diğer yandan bu alternatifli tutumun merkezine Kürt meselesini yerleştiriyor.

(8) <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-haberi-hdpli-belediye-baskani-mehmet-demir-silahliteror-orgutune-uye-olmak-sucundan-tutuklandi-41570575>

(9) <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/17-hdpli-tutuklandi-41626835>

(10) <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sisli-belediye-baskan-yardimcisi-yavuz-adliyeye-sevk-edildi-1795615>

(11) <https://t24.com.tr/video/6-yil-3-ay-hapis-cezasi-verilen-gazeteci-aysegul-dogan-gazetecilik-disinda-hicbir-sey-yapmadim,34692>

(10) <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sisli-belediye-baskan-yardimcisi-yavuz-adliyeye-sevk-edildi-1795615>

(11) <https://t24.com.tr/video/6-yil-3-ay-hapis-cezasi-verilen-gazeteci-aysegul-dogan-gazetecilik-disinda-hicbir-sey-yapmadim,34692>

There are both backstage rumours and clear evidence on this subject. To begin with, İbrahim Kalın, presidential spokesperson and the deputy chair of the Presidential Security and Foreign Policy Board, has recently established contact with some NGOs on the matter of Kurdish voters and their expectations. Similarly, Presidential Senior Advisor Gülşen Orhan, who is herself Kurdish, has met businesspeople and opinion leaders in Diyarbakır several times regarding the resolution of the Kurdish issue. İrfan Aktan's interview in the daily Duvar with Mehmet Kaya, the chair of Diyarbakır Chamber of Commerce and Industry, titled "We are at the threshold of a new resolution process" was interesting in this regard. In the interview, Kaya says the following: "The current situation in Turkey is unsustainable. Neither the economic resources of the country, its social composition nor its regional relations are conducive to sustaining the Kurdish issue in this way. It must be resolved. As the Diyarbakır Chamber of Commerce and Industry we are also in talks with AK Party, and inform them about the various problems. In our talks we observe how AK Party is also aware that the current policies can serve no constructive purpose. The resolution process of 2013-2015 started because the domestic and foreign problems experienced as a result of the Kurdish issue had become unsupportable. There was a widespread acceptance through the state institutions and ranks that, left unresolved, the Kurdish issue would drag Turkey into a quagmire. I feel at a liberty to observe that what I say now is more than wishful thinking, it is rather an assessment based on the opinions we have formed from looking at the state of affairs in Turkey, its trajectory as well as the talks we have been having."⁽¹²⁾

The journalist Murat Sabuncu made the following interesting remarks regarding this interview: "After reading Mehmet Kaya's interview I talked to my sources in Ankara and Diyarbakır. What they tell me is this: 'A while ago, Presidential Senior Advisor Gülşen Orhan met with a group of businesspeople and opinion leaders in Diyarbakır. (The names of these individuals have also been passed on to me, but I'm not disclosing them since I haven't asked for everyone's permission to do so.) In these meetings, opinions were exchanged on the resolution of the Kurdish issue. The participants believed that there was a new impetus in this regard. Gülşen Orhan is from Van, Bahçesaray. She was previously an AK Party MP. She is the daughter of Naci Orhan, a former mayor of Bahçesaray Municipality...' One of the participants said, 'Orhan

Bu konuda kimi kulis bilgileri ve açık bulgular mevcut. Bunlardan birincisi, Cumhurbaşkanlığı sözcüsü ve Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu Başkan Vekili İbrahim Kalın'ın, Kürt seçmen ve bölge beklentileri gibi konularda kimi sivil toplum örgütleriyle kurduğu temaslardır. Bir diğeri, benzer bir şekilde, kendisi de Kürt olan Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Gülşen Orhan'ın Diyarbakır'da iş adamları ve kanaat önderleriyle yaptığı, Kürt sorununun çözümü üzerine görüşmelerdir. Gazete Duvar'da İrfan Aktan'ın Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Mehmet Kaya'yla yaptığı ve "Yeni bir çözüm sürecinin eşliğindeyiz" başlığıyla yayınladığı söyleşi bu bakımdan dikkat çekiciydi. Kaya şunları söylüyordu: "Mevcut yol Türkiye açısından sürdürülebilir değil. Ne ülkenin ekonomik kaynakları ne toplumsal yapısı ne de bölgesel ilişkiler Kürt sorununu bu haliyle sürdürülebilir kılar. Çözölmek zorunda. Öte yandan biz Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası olarak AK Parti'yle de görüşüyor, sorunları onlara iletiyoruz. Yaptığımız görüşmelerden, onların da mevcut politikayla yol alınmayacağını farkında olduklarını görüyoruz. 2013-2015 tarihlerindeki çözüm süreci de, Kürt sorunundan kaynaklı iç ve dış sorunların üstesinden gelinemez noktaya gelmesi üzerine başlatılmıştı. Devletin tüm kademelerinde, Kürt sorununun çözölmeye gerektiği, aksi halde ülkenin bir bataklığa sürüklendiği kanaati hakimdi. Doğrusu bunun temenniye aştığını, ülkenin koşullarından, gidişatından, yaptığımız görüşmelerden edindiğimiz kanaatten kaynaklı bir değerlendirme olduğunu söyleyebilirim."⁽¹²⁾

Gazeteci Murat Sabuncu'nun bu konuda aktardığı bilgiler de dikkate değer. Bu söyleşi üzerine şunları yazıyordu: "Mehmet Kaya'nın söyleşisini okuduktan sonra Ankara ve Diyarbakır'daki kaynaklarımla görüştüm. Bana aktardıkları bilgi şöyle: 'Bundan bir süre önce Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Gülşen Orhan Diyarbakır'da iş insanlarından kanaat önderlerine bir grup isimle görüştü. (Görüşülen isimler bana iletildi ama teker teker izin almak gerektiği için yazmıyorum.) Bu görüşmelerde Kürt sorununun çözümü üzerine görüş alışverişinde bulunuldu. Görüşmelere katılanlar bu konuda yeni bir arayış olduğunu düşündüler. Gülşen Orhan, Van Bahçesaraylı. Daha önce AKP'den milletvekili seçilmiş bir isim. Bahçesaray Belediye Başkanlığı yapmış Naci Orhan'ın kızı...' Görüşenlerden biri 'Orhan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yakını ve bölgeyi-sorunlarını bilen isim, sı-

⁽¹²⁾ <https://www.gazeteduvar.com.tr/mehmet-kaya-yeni-bir-cozum-surecinin-kiyisindayiz-makale-1507050>

⁽¹²⁾ <https://www.gazeteduvar.com.tr/mehmet-kaya-yeni-bir-cozum-surecinin-kiyisindayiz-makale-1507050>

is close to Erdoğan and she knows about the region and its problems; therefore, it wasn't just a casual meeting'...⁽¹³⁾ Sabuncu's article continues as follows: "A source in Ankara says, 'Devlet Bahçeli is aware of these meetings and he is not pleased about them.' Another source in Diyarbakır who is closely following the process offered a summary of the situation: 'This news about President Erdoğan attempting this new thing have less to do with hope and more with pragmatically shifting positions in order to accommodate the demands of a new period heralded by Biden's election – at least, this is my interpretation.'⁽¹⁴⁾

Two observations follow from all this:

- » Even though there are hard limits to Erdoğan's pragmatism and potential actions in the Kurdish issue because of the alliance with MHP, they still have the potential to herald a return to politics.
- » Such a return has the power to affect other political parties, be it positively or negatively. It might encourage the opposition parties to take action regarding the Kurdish issue or it might provoke politics within the ruling bloc, as in the instance of MHP.

Indeed, MHP leader Bahçeli was recently upset and belligerent over no apparent cause, targeting HDP and through HDP, the Kurdish issue and relevant sensibilities: "This band of enmity and treachery called HDP hides behind democracy, makes itself a shield of freedom and human rights and challenges Turkey from there. HDP is a terrorism problem, it is a den of separatism, a source of sedition, an evil gun aimed at our democratic security. Things cannot go on as they are. Law and justice must prevail; HDP must be shut down, never to rise up again. Turkish politics has no more room to put up with HDP. This nest of terrorism and separatism must be dismantled."⁽¹⁵⁾ The deputy chair of the party Semih Yalçın went one step further when he said, "HDP/PKK is a horde of political vermin that must be exterminated in its entirety."⁽¹⁶⁾

It is likely that these statements were made in anticipation of AK Party's alternate plans.

⁽¹³⁾ <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-sabuncu/bahceli-yi-cumhurbaskani-basdanismaninin-diyarbakir-daki-temas-ve-arayislari-mi-kizdirdi,29038>

⁽¹⁴⁾ <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-sabuncu/bahceli-yi-cumhurbaskani-basdanismaninin-diyarbakir-daki-temas-ve-arayislari-mi-kizdirdi,29038>

⁽¹⁵⁾ <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bahceli-hdpnin-kapisina-acilmamak-uzere-kilit-vurulmalidir-537858.html>

⁽¹⁶⁾ <https://t24.com.tr/haber/mhp-genel-baskan-yardimcisi-semih-yalcin-hdp-pkk-kamilen-itlafi-gereken-bir-siyasi-hasere-surusudur,920158>

radan bir görüşme değildi' diye konuştu...⁽¹³⁾ Sabuncu'nun yazısının devamında şu satırlar yer alıyordu: "Ankara'dan bir kaynak 'Devlet Bey bu görüşmelerden haberdar ve hoşnut değil' diye konuştu. Diyarbakır'dan süreci yakından izleyen bir diğer kaynak ise durumu şöyle özetledi: "Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın arayış içinde olduğu yolundaki haberleri umutla değil, başta Biden'in göreve gelişiyle oluşacak yeni dönem ile ilgili pragmatist bir pozisyon alma olarak okuyorum."⁽¹⁴⁾

Bu ipuçlarından hareketle iki hususun altını çizmek gerekir.

- » Erdoğan'ın pragmatizmi ve alternatif hamleleri Kürt meselesinde MHP'den ve angajmanlarından ötürü ciddi sınırlar taşısına da, siyasete dönüş anlamında bir hareket alanı doğurma ihtimaline sahip görünmektedir.
- » Bu alan, diğer siyasi partileri de olumlu ve olumsuz etkileme gücüne sahiptir. Muhafız partileri Kürt meselesine doğru hareketlenmeye teşvik etmesi ya da MHP örneğinde olduğu gibi iktidar bloğu içi siyaseti tahrik etmesi beklenir.

Nitekim MHP lideri Bahçeli, bir süre önce, ortada somut bir gelişme yokken, bir anda celallenecek, şu sözlerle HDP'yi, HDP üzerinden Kürt sorunu ve hassasiyetleri konu alıyordu: "HDP isimli husumet ve hıyanet oluşumu, demokrasinin ardına saklanarak özgürlük ve insan hakları sığınığına yuvalanarak Türkiye'ye meydan okumaktadır. HDP bir terör sorundur, bölücülük yuvasıdır, fitne tezgâhıdır, demokratik güvenliğimize doğrulmuş melun bir silahtır. Bu kervan böyle gitmemelidir. Adalet ve hukuk devreye girmeli, HDP'nin kapısına açılmamak üzere kilit vurulmalıdır. HDP'yi Türk siyasetinin taşıma ve hazmetme kapasitesi dolmuştur. Bu terör ve bölücülük yatağı kapatılmalıdır."⁽¹⁵⁾ Partinin genel başkan yardımcısı Semih Yalçın ise, daha ileri giderek, "HDP/PKK kamilen itlafi gereken bir siyasi hasere sürüsüdür"⁽¹⁶⁾ diyordu.

Bu çıkışın AK Parti'nin alternatif hamlelerini hedef aldığı ciddi bir ihtimaldir.

⁽¹³⁾ <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-sabuncu/bahceli-yi-cumhurbaskani-basdanismaninin-diyarbakir-daki-temas-ve-arayislari-mi-kizdirdi,29038>

⁽¹⁴⁾ <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-sabuncu/bahceli-yi-cumhurbaskani-basdanismaninin-diyarbakir-daki-temas-ve-arayislari-mi-kizdirdi,29038>

⁽¹⁵⁾ <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bahceli-hdpnin-kapisina-acilmamak-uzere-kilit-vurulmalidir-537858.html>

⁽¹⁶⁾ <https://t24.com.tr/haber/mhp-genel-baskan-yardimcisi-semih-yalcin-hdp-pkk-kamilen-itlafi-gereken-bir-siyasi-hasere-surusudur,920158>

IN TERMS OF EXTERNAL DYNAMICS

Biden's election heralds changes in certain critical areas for Turkey, and as such, AK Party's geopolitical strategy will be put to a formidable test. The critical issues are, as is well known, the S-400s (Biden's term will begin with sanctions that were announced during the Trump presidency), Cyprus/Varosha, Eastern Mediterranean as well as the Kurds outside Turkey's borders, especially the situation in Northern Syria.

During the Trump era there was a level of stability sustained through the personal relationship between the two leaders, Washington letting Turkey get away with some things, Ankara wavering between Russia and the US and making use of empty spaces as well as banking on de facto situations.

As a result of all this, during this period Turkey came to control a 3000-km² area in Northern Syria. As of today, Afrin, as well as the area between Tell Abyad and Ras al-Ayn is controlled by Turkey and its auxiliary forces. The military, in its administrative capacity and through its development efforts, is pursuing a policy of ethnic and political reconstruction in these areas. Both areas have become security zones; the area between Afrin and Tell Abyad through cooperation with the Russians and the area between Ras al-Ayn and Syria with the US. In a way, Turkey rules along the 911-km long border.

The objectives of the ruling power's Northern Syria policy are as follows:

- » To put an end to PKK presence in Northern Syria, and thus create a distance between the PKK and Syrian Kurds.
- » To prevent a potential Kurdish federation or Kurdish independence.
- » To place Arabs and other groups between Syrian and Turkish Kurds and to erect security zones.

As such, the new international situation raises the following questions: What will Biden's Syrian policies be like? How will these policies affect Turkey's position and strategy in Northern Syria?

There are no clear answers to these questions yet. However, there are strong indications in a particular direction – it is widely supposed that Biden, who criticised Trump for not supporting the Kurds enough against ISIS both in a military and a financial capacity will act more cautiously in this regard once he himself is the President. Indeed, no radical or sudden changes are expected either in the regional policies of the US or its relations with Turkey. Some likely developments in this area would be as follows:

DIŞ DİNAMİKLER BAKIMINDAN

Biden'in gelişiyle, ufukta, Türkiye için, kimi kritik sahalarda denge değişiklikleri görünmekte ve bu çerçevede AK Parti'nin jeopolitik stratejisini ciddi bir sınav beklemektedir. Kritik konular, malum, S-400'ler (ki Biden dönemi Trump yönetimi ilan edilen yaptırımla başlayacak), Kıbrıs/Maraş, Doğu Akdeniz yanında, dış Kürtler konusu, özellikle Kuzey Suriye'deki durumdur.

Trump döneminde, liderler arası kişisel ilişkilerle, Washington'un Türkiye'ye hareket alanı bırakmasıyla, Ankara'nın Rusya ve ABD arası gidiş gelişlerle, boş alanlara girmesiyle ve fiili durumlar yaratmasıyla süregiden bir düzen vardı.

Bunun sonucunda, Türkiye, bu dönemde, Kuzey Suriye'deki 3000 km²'lik bir alanı kontrol eder duruma geldi. Bugün itibarıyla Afrin, ayrıca Tel Abyad ve Resulayn arasındaki bölge Türkiye ve ona bağlı güçlerin denetiminde bulunuyor. Asker, idareci varlığıyla, imar hamleleriyle bu bölgelerde gerek etnik gerek siyasi yeniden yapılanma politikası izliyor. Bunun yanında Afrin ve Tel Abyad arasındaki bölge Ruslarla, Resulayn ile Suriye sınırı arasındaki bölge ise ABD'yle işbirliği halinde güvenli bölge haline gelmiş durumda. Türkiye 911 km'lik sınırda bir anlamda hakim.

Siyasi iktidarın Kuzey Suriye politikasının esasları ise şöyle:

- » PKK'nın Kuzey Suriye varlığının sona ermesi, buna bağlı olarak PKK ve Suriye Kürtleri arasında bir mesafe oluşması.
- » Olası bir Kürt federe yapısı veya bağımsızlığı ihtimalinin devre dışı bırakılması.
- » Suriye ve Türkiye Kürtleri arasına Arapların ve diğer grupların yerleşmesi ve güvenlik bölgeleriyle duvar çekilmesi.

Yeni uluslararası konjonktürle birlikte masaya gelen sorular bu koşullarda şunlardır: Biden'ın muhtemel Suriye politikaları neler olacaktır? Bu politikalar Türkiye'nin Kuzey Suriye'de konumu ve stratejisini nasıl etkileyecektir?

Yanıtlar bakımından ortada henüz bir netlik yok. Bununla birlikte şu istikamette kuvvetli tahminler var. Bunlara göre, IŞİD'e karşı Kürtlere yeterli maddi ve askeri desteği vermediği için Trump'ı eleştirmiş olan Biden'ın, başkanlık koltuğuna oturunca bu konuda daha temkinli davranacağı varsayılıyor. Nitekim ABD'nin bölgedeki tutumunda, bölgede Türkiye'yle kurduğu ilişkilerin özünde ani ve köklü bir değişiklik beklenmiyor. Bu çerçevede muhtemel gelişmeler ise şunlar:

- » The US will not withdraw its troops from Syria.
- » Biden's Syrian and Kurdish policies will essentially be more of what came before.
- » However, in time the new President might want to give a larger role to the Kurds in Iraq and Syria.
- » Finally, considering the relations between Turkey and the US, it is very likely that Biden will call for dialogue on the Kurdish issue.
- » Biden will try to achieve Kurdish peace through a balanced distribution of power and territory among the Kurdish groups, and a certain degree of differentiation. Indeed, "Since spring, the Americans have been acting in a mediatory capacity in order to establish an inter-Kurdish union. The Kurdish Supreme Committee is trying to include a provision on PKK leaving Syria in the alliance agreement. Biden will likely pursue this policy of Kurdish union while at the same time cutting back on PKK's involvement in things."⁽¹⁷⁾

Especially because of this last point, it is likely that the strategies of Biden and Ankara could overlap. After all, some of Turkey's demands have been a separation between the Syrian Kurds and PKK, as well as a policy of maintaining equilibrium between YPG, PKK and pro-Barzani groups. Journalist Fehim Taştekin, a veritable expert in this subject, writes that he expects as much. The following passage from one of his articles is particularly significant: "There are three parts to the policies Biden is expected to pursue: Keeping the pressure on Damascus through sanctions, keeping up the war against ISIS and supporting the Kurds. Biden's aides are talking about turning the US military presence and the controlled areas east of Euphrates into a bargaining chip for a political transition (...) The American approach of evaluating Syria apart from PKK might repeat itself in this instance. There have been efforts to remove PKK from Syria and to dissuade Turkey from its belligerent attitude since Obama's time. This was why, in 2015, the Syrian Democratic Forces (SDF) was formed with Arab components under the leadership of People's Defence Units (YPG). The efforts to include both the Roj Peshmerga and the SDF in the autonomous administration were in order to appease and persuade Turkey (...) In greeting Biden, Mazloum Kobani is signalling that they want to keep Syria apart from both the KDP - PKK contradiction and the Turkey - PKK conflict. He even accords himself a separate place by saying that he wants to mediate between Turkey and

- » ABD, askerlerini Suriye'den çekmeyecektir.
- » Biden Suriye ve Kürt politikası mevcudun devamı olacaktır.
- » Bununla birlikte, yeni başkanın, zaman içinde Irak'ta ve Suriye'de Kürtlere daha güçlü bir rol verme arayışında olacağı söylenebilir.
- » En nihayet, Türkiye'yle ilişkileri de dikkate alarak, Kürt meselesinde diyalog çağrısı yapması güçlü bir ihtimaldir.
- » Biden'ın Kürt gruplar arasında dengeli bir güç ve alan dağılımıyla, belli bir farklılaşmayla Kürt barışını sağlamaya çalışacaktır. Nitekim "Amerikalılar bahardan beri Kürtler arası birlik için arabuluculuk ediyor. ENKS de ortaklık anlaşmasına PKK'nin Suriye'yi terk etmesi şartını koydurmaya çalışıyor. Muhtemelen Kürt birliği ile PKK görünümünü belirsizleştiren bir yaklaşım Biden ile de devam edebilir".⁽¹⁷⁾

Özellikle bu son husus üzerinden, Biden'ın stratejisinin Ankara'yla kesişme ihtimalini hafife almamak gerekiyor. Suriye Kürtleri ile PKK arasında bir ayrışma olması, YPG, PKK, Barzani yanlısı gruplar arası denge politikası, Türkiye'nin talep ettiği gelişmelerden biridir. Konunun önemli uzmanlarından gazeteci Fehim Taştekin'in analizi ve beklentileri de bu istikamette. Bir makalesinde şu değerlendirme dikkat çekici: "Biden'in olası siyaseti üç ayak üzerinde duruyor: Yaptırımlarla Şam üzerinde baskının sürdürülmesi, IŞİD'e karşı savaşın devam etmesi ve Kürtlerin desteklenmesi. Biden'in yardımcıları Amerikan askeri varlığı ve Fırat'ın doğusunda kontrol edilen alanı siyasi geçiş için pazarlık kozuna dönüştürmekten bahsediyor (...) Amerikan yaklaşımı kendini tekrarlayabilir: 'Suriye'yi PKK'den ayrı değerlendirelim'. PKK'yi Suriye'den uzaklaştırıp Türkiye'yi tehditkâr tutumundan vazgeçirme gayreti Obama döneminden beri var. 2015'te Halk Koruma Birlikleri'nin (YPG) liderliğinde Arap bileşenlerle SDG'nin kurulması bunun içindi. Özerk yönetime, Roj Peşmergeleri'ni de SDG'ye dahil etme çabası da Türkiye'yi razı etmeye dönük adımlardı (...) Biden'ı selamlayan Mazloum Kobani de Suriye'yi hem KDP-PKK çelişkisinden hem de Türkiye-PKK çatışmasından ayrı tutmak istedikleri mesajı veriyor. Hatta kendini ayrı bir yere koyarak PKK ile Türkiye arasında arabulucu olmaktan söz ediyor. 'Türkiye'nin milli güvenlik kaygıları ve çıkarları noktasında biz çok netiz. Bunları gözetmeye hazırız' diyor (...) Suriye'deki Kürtlere karşı yumuşama olursa Türkiye'nin kendi Kürt sorununu çatışma bandından çıkarması kolaylaşabilir."⁽¹⁸⁾

⁽¹⁷⁾ <https://www.gazeteduvar.com.tr/kurtler-bidenda-aradiklarini-bulabilir-mi-makale-1504609>

⁽¹⁷⁾ <https://www.gazeteduvar.com.tr/kurtler-bidenda-aradiklarini-bulabilir-mi-makale-1504609>

⁽¹⁸⁾ <https://www.gazeteduvar.com.tr/kurtler-bidenda-aradiklarini-bulabilir-mi-makale-1504609>

PKK. He says, 'We are very clear about Turkey's national security concerns and interests. We are ready to observe these sensibilities' (...) If there is a détente towards the Syrian Kurds, it might help Turkey put an end to the conflict surrounding its own Kurdish issue.'⁽¹⁸⁾

Provided that MHP is persuaded to such a development on the ground of national interests, it might help spread a wave of relaxation in politics, starting from the Kurds outside Turkey's borders to inwards. In turn, this might persuade Turkey's political actors to the necessity of Kurdish politics and bring resolution on the table once again.

However, these conjectures are by and large hypothetical and the simplified take of distinguishing the PKK and SDF in Syria is not very realistic at this point.

III. CONFLICT RESOLUTION AND THE OPPOSITION PARTIES

The opposition parties' interest in the Kurdish issue and the Kurdish electorate increases while their objections to the ruling power's treatment of the Kurdish movement also grow. Day by day, the Kurdish issue becomes a more central issue for all of the political parties on a national level, albeit still within the bounds of caution.

There are three factors pertaining to this development.

First of all, as we previously noted, in order to beat Erdoğan in the presidential elections the opposition needs the support of Kurds, and especially the support and votes of HDP. In other words, the inevitability of alliance-based politics makes the Kurdish issue a central one for the opposition and its politics.

Secondly, in Eastern and South-eastern Anatolia the conservative Kurdish voters are distancing themselves from AK Party, which they previously supported, in large groups. In these Kurdish-majority regions there are two distinct political traditions. The first is based on a religious-conservative sensibility. The region is where some sects and orders, such as the Khalidi branch of the Naqshbandi order as well as the Nur movement, were first formed and spread; it is the place where the descendants of the Muslim prophet sought refuge after escaping from Karbala. A lot of the cities in these Kurdish areas have often

Böyle bir gelişme, MHP'nin de ulusal çıkarlar çerçevesinde ikna olması halinde, bu kez dış Kürtlerden içeriye doğru bir siyaset, yumuşama dalgası yaratabilir. Bu ise Türkiye'deki siyasi aktörleri Kürt siyasetine itecek ve çözüm ışığının ufukta yeniden belirme ihtimai olacaktır.

Bununla birlikte, bu vurguların henüs hipotetik olduğunu, Suriye'de SGD ve PKK ayrışmasının çok basit, şu an itibarıyla gerçekçi olmadığını belirtmek gerekir.

III. ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ VE MUHALİF PARTİLER

Muhalefet partilerinin Kürt meselesine ve Kürt seçmenine ilgisi artıyor, Kürt hareketine iktidarın yaptığı muameleye tepkisi büyüyor. Kürt meselesi her geçen artarak, henüz temkin sınırları içinde de olsa, ulusal siyasetin her siyasi partinin merkez konularından birisi haline geliyor.

Bu gelişmeyi üç faktör etrafında toplamak mümkün.

İlk faktör, daha önce de belirtildiği üzere, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde muhalif kesimin Erdoğan'ı yenebilmek için Kürt seçmenlerin, özellikle HDP'nin oylarına ve desteğine ihtiyacı olmasıdır. Diğer bir ifadeyle bir zorunluluk olarak ittifak siyaseti Kürt meselesini muhalif alanın ve siyasetin merkezinde tutan faktörlerden birisini oluşturuyor.

İkinci faktör, Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde muhafazakar Kürt seçmenin daha önce oy verdiği AKP'den bloklar halinde uzaklaşma eğilimiyle ilgili görünüyor. Kürtlerin nüfus olarak çoğunluğu oluşturduğu bu bölgelerde iki siyasi gelenek bulunduğunu hatırlatmak gerekir. Birinci gelenek dindar-muhafazakar bir hassasiyet üzerine kuruludur. Bölge, kimi tarikatların, Nakşibendiliğin Halidi ekolünün, Nurculuğun doğum ve yayılma noktası, İslam peygamberinin soyunun Karbela'dan kaçıp sığındıkları diyardır. Kürt yaşam alanlarındaki birçok kent çoğu zaman sağ partilerin kalesi olmuştur. AKP'nin bölgedeki ana beslenme damarı da budur. Diğer gelenek ise, daha sol kökenli, seküler ve milliyetçi bir hassasiyetin altını çizer. CHP'nin 1990'lardan itibaren bu bölgelerden silinmesi, devletçi eğilimleri kadar, Kürt partilerinin kurulması ve Kürt seçmenin CHP yerine bu partilere yönelmesi nedeniyle olmuştur. Ancak her iki gelenek için "Kürt meselesi", 'Kürtlük ya da Kürt onuru' bir şemsiye işlevi görmekte, dışlayıcı, aşağılayıcı dil ve politikalar karşısında aktif bir hale geçmektedir. Muhafazakar Kürt seçmenin bir kesiminin AKP'den uzaklaşması ve kendisine siyasi parti aramasının temel nedeni budur.

⁽¹⁸⁾ <https://www.gazeteduvar.com.tr/kurtler-bidenda-aradiklarini-bulabilir-mi-makale-1504609>

been bastions of right-wing parties. AK Party has come to depend on this particular tradition in the region. The other political tradition is part of a more left-wing, secular and nationalist sensibility. CHP lost its ground in this region from the 1990s not only because of its statist tendencies, but also because Kurdish political parties were founded and as a result, Kurds voted for these parties instead of CHP. However, both traditions have in common a sensibility over the Kurdish issue, as well as the concept of “Kurdishness” or “Kurdish dignity”, and these especially come into play against the employment of exclusionist and derogatory discourses and politics. This is the essential reason why some conservative Kurds are alienated from AK Party and are looking for another political party to represent them.

The third factor has to do with principles. The opposition parties have grasped the connection between the resolution of the Kurdish issue and democratic progress. The ruling power’s Kurdish policy causes institutional collapse as much as it does rule of law and human rights violations; as the trustee appointments show, representative mechanisms are damaged, and the judiciary is politicised. Opposition parties object to these developments and are urged to reconsider their own stance on the Kurdish issue. In our May 2020 report for DPI, titled “The Role of the Opposition in a Politics of Peace”, we made the following observations on the opposition and the Kurdish issue, all of which are still valid today: “Since 2016-17 CHP, the leading actor of the opposition bloc, has adopted a “pro-politics” approach with regards to the Kurdish issue, a change which can be observed in CHP’s various attempts, its liberal attitude against concrete problems and oppression, as well as its close relationship with HDP against AKP. Davutoğlu’s Future Party and Babacan’s DEVA Party, both established by groups of dissident ex-AK Party members, also stand for a “pro-politics” approach where the Kurdish issue is concerned, albeit in different degrees and with a cautious attitude. In this sense, both these parties share an indirect sensibility with CHP regarding the Kurdish issue. SP (The Felicity Party), the leading representative of the National Outlook Movement and an openly conservative actor within the opposition bloc, has also attracted attention with its strong objection against the ruling bloc’s anti-Kurdish attitude and policies. The Good Party, founded in October 2017 under Meral Akşener’s leadership by a splinter group of MHP members as well as former ANAP and DYP members with the claimed intention of occupying the political centre, is an important founding actor of the opposition bloc. However, it is well-known that with regards to the Kurdish issue, resolution policies and relations with HDP,

Üçüncü faktör daha ilkeseldir. Kürt meselesi ve çözümü ile demokratik ilerleme arasındaki bağ, muhalif siyasi partiler nezdinde bir farkındalığa dönüşmüş durumdadır. İktidarın Kürt politikası, hukuk devleti ve insan hakları ihlalleri kadar, kurumsal bir çöküşe, kayyım atamalarının işaret ettiği gibi temsil mekanizmasının tahribatına, yargının siyasileşmesine yol açan faktörlerden birisini oluşturuyor. Bu gelişmeler muhalif partileri tepkiye, Kürt meselesine yeniden bakışa iten unsurlar arasında yer alıyor. Mayıs 2020’de DPI için kaleme aldığımız “Barış Siyasetinde Muhalefetin Rolü” başlıklı değerlendirmede dile getirdiğimiz muhalif alan ve Kürt sorunu tablosu, bugün de aynı durumdadır: “Muhalif alanın taşıyıcı unsuru olan CHP, 2016-17’den itibaren yeni arayışlarla, somut sorunlar ve baskılar karşısında aldığı özgürlükçü tavırlarla, AKP’ye karşı HDP’yle girdiği dirsek temasıyla Kürt sorununda ‘siyasi’ bir tutumu temsil etmeye başladı. AK Parti’den kopan grupların kurduğu muhalif alanın yeni unsurları, Davutoğlu’nun Gelecek Partisi ile Babacan’ın DEVA Partisi de, farklı dozlarda ve temkinli adımlarla Kürt sorununda ‘siyaset’ pozisyonu savunuyor. Bu anlamda her ikisi de siyasi oyuna, Kürt meselesinde CHP’yle dolaylı bir hassasiyet ortaklığıyla başladılar. Milli Görüş Hareketi’nin asli temsilcisi ve muhalif alanın açık muhafazakar üyesi SP de, iktidar bloğunun ‘anti-Kürt’ tutumuna ve politikalarına kuvvetli itirazlarıyla öne çıkıyor. Ekim 2017’de Meral Akşener’in önderliğinde, aslen MHP’den kopan bir grup tarafından, eski ANAP ve DYP’lilerin katılımıyla, siyasi merkezi doldurma iddiasıyla kurulan İYİ Parti de, muhalif alanın önemli kurucu unsurlarından birisi. Bilindiği gibi, Kürt meselesi, çözüm siyaseti, HDP’yle ilişkiler bakımından bu alanın aykırı unsuru olmaya devam ediyor ve homojenliğini bozuyor. Bununla birlikte, 31 Mart – 23 Haziran İstanbul yerel yönetim seçimlerinde olduğu gibi seçmen bazında dolaylı ittifaklarla bu farklılığın kısmen aşıldığını, HDP, CHP ve İYİ Parti seçmeninin benzer bir siyasi davranış gösterdiğini söylemek gerekir. Bu durum muhalif alanın önemli bir özelliğine, dolaylı ittifaklar kadar, siyasi partiler arası Kürt sorunu merkezli çapraz tematik ilişkilere açık bir yapıya işaret etmektedir.”⁽¹⁹⁾

(19) <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

IYI Party is a dissident within the opposition bloc and as such, damages the homogeneity of this sphere. At the same time, such differences are occasionally cast aside and the electorate acts in an indirect alliance, as was the case for the local Istanbul elections of 31 March and 23 June, and in such cases the constituencies of HDP, CHP and Good Party exhibit similar political behaviour. This situation draws attention to a significant feature of the opposition bloc: its openness to thematical relationships centring around the Kurdish issue in addition to indirect alliances.⁽¹⁹⁾

CHP

CHP first prioritised the Kurdish issue in its political agenda in 2016-2017. This was the period right after the complete dissolution of the resolution process, leaving urban trench warfare and military operations in its wake, and a number of laws passed to curtail freedoms in South-eastern Anatolia. It was also a time when an arbitrary regime of state of emergency took root in the aftermath of the coup attempt of 15 July, with the ruling power equating the legal Kurdish movement with PKK and terrorism and Turkey's overall political climate took a turn for the worse.

During this period, CHP's distaste for the resolution process, as well its criticisms regarding sitting at a table with PKK and non-transparent doings, its insistence on the parliament as the right place to resolve the issue all lost their historical and actual meaning. At the same time, alliances on the political spectrum became differentiated from before, with actors changing places regarding the resolution of the Kurdish issue either through politics or conflict.

Under such circumstances, despite its occasional support for security measures (such as the lifting of parliamentary immunities in November 2015) and its refusal to accept a resolution process in which Kurdish representatives were met (the 2015 Kurdish issue document), CHP slowly took a turn towards embracing politics and democracy where the Kurdish issue is concerned.

CHP's change in attitude is the result of a variety of factors: the new equilibria and circumstances, the partial transformation within the party and the new strategy, the increasing legitimacy of the idea of conflict resolution as well as HDP becoming a truly national political party and the social awareness occasioned by this change.

(19) <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

CHP

CHP'nin Kürt meselesini siyasi anlamda gündeminde üst sıralara taşımasının miladı, 2016-2017 aralığıdır. Bu aralık çözüm sürecinin tarihe karıştığı, henek savaşları ve askeri operasyonların hız kazandığı, özgürlük alanını sınırlayan Güney Doğu bölgesine yönelik bir dizi kanunun çıkarıldığı günlerin hemen sonrasına denk gelir. Bu, aynı zamanda 15 Temmuz askeri darbe girişimini takiben keyfi bir olağanüstü hal rejiminin yerleştiği, siyasi iktidarın yasal Kürt hareketini PKK ve terörle özdeş ilan ettiği, Türkiye'de siyasi iklimin sert olarak değiştiği bir zaman dilimidir.

Bu dönemde CHP'nin çözüm sürecine aldığı mesafe, PKK'yla masaya oturma ve şeffaf olmayan ilişkiler eleştirisi, sorunun tartışma yeri olarak parlamentoyu göstermesi tarihsel ve somut olarak anlamını kaybetmişti. Ayrıca, siyasi yelpaze ittifaqları farklılaşmış, açık ve kapalı toplum, Kürt sorununa ilişkin siyaset-çatışma eksenlerinde aktörler yer değiştirmeye başlamıştı.

CHP bu koşullarda, zaman zaman asayişçi tutuma verdiği desteğe rağmen (Kasım 2015 dokunulmazlıkların kaldırılması) ve Kürt temsilcileriyle görüşmeye dayanan çözüm süreci konusunda reddiyetçi tavrına (2015 Kürt sorunu belgesi) rağmen, bu meselede, adım adım siyaset ve demokrasi cephesine doğru ilerlemeye başlamıştır.

CHP'deki rota değişikliğinin temelinde, altını çizdiğimiz yeni dengeler ve koşullar kadar, partide yaşanan kısmi dönüşüm ve benimsenen yeni strateji, ayrıca çatışma çözümü fikrinin kazandığı meşruiyet, bunlar yanında HDP'nin ulusal bir siyasi parti niteliğini kazanması ve bunun yarattığı toplumsal farkındalık hali yatmaktadır.

Günümüzde CHP'yi bu konuda tanımlayan iki önemli ögeden söz edilebilir.

İlk öge, CHP'nin siyasi önerilerden azade, sadece Erdoğan ve AKP'ye yönelik genel bir itiraz siyasetinden ve anti-Kürt ittifakın dolaylı destekçisi olmaktan uzaklaşmasıdır.

İkinci öge, Kılıçdaroğlu'nun yıllar içinde CHP üzerindeki kontrolünün artmasıdır. Bu çerçevede CHP'nin aşırı parçalı, çatışmacı yapısı görece geri plana itilmiş, ulusal gruplar parti örgütü ve kurullarında belirleyici güçlerini kaybetmiştir. Kılıçdaroğlu'nun sentezci, dengeli ve temkinli siyasi tarzı, CHP'yi partiyi kültür ve cephe savaşlarının dışına taşıma arayışı, AKP'nin boşalttığı siyasi merkeze yerleştirme ve kimlikler üstü bir demokrasi anlayışını temsil etme stratejisi partiye hakim olmuştur.

Bu iki değişim kalemi ve bunları teşvik eden yeni siyasi-toplumsal zemin Kürt meselesiyle ilgili kimi siyasi sonuçlarına zemin hazırlayacaktır.

Today, CHP is defined by two notable features in this regard.

First, CHP has left behind its policy of “objection for objection’s sake” towards Erdoğan and AK Party, which excluded any political solutions and indirectly supported the anti-Kurdish alliance.

Secondly, throughout the years Kılıçdaroğlu has come to strengthen his grip on CHP. The formerly fragmented and conflict-prone aspects of CHP receded as the nationalist groups lost their control over the party organisation and boards. Kılıçdaroğlu’s conciliatory, balanced and cautious politics, his efforts to put some distance between his party and the culture wars, his strategy of putting CHP in the political centre vacated by AK Party and representing a non-identarian understanding of democracy have all come to be accepted throughout the party.

Changes in these two respects and the new politico-social context, which enabled such changes, will undoubtedly pave the way for some political outcomes in the Kurdish issue.

The efforts to assume a central place means that CHP is more inclusive and comprehensive towards the Kurdish electorate and the Kurdish issue.

As the ruling power’s suppression of the Kurdish issue in the political arena deepened, CHP came to distinguish between HDP and PKK and it began to establish better and more constructive relations with HDP and the legal Kurdish actors. The attitude displayed by CHP regarding trustee appointments, the arrests of HDP MPs, the exclusion of Kurdish prisoners from the law on the execution of sentences and education in the mother tongue all display its renewed approach to the Kurdish issue.

Some shifts in internal political dynamics have also tended to support these changes in attitude. CHP is seeking to gain some measure of representation in the Kurdish regions where it has lost support from the 1990s onwards. As such, it is targeting those Kurdish voters alienated by AK Party among others.

The brave attitude displayed by new political actors, by Babacan and Davutoğlu concerning the Kurdish issue and the oppression endured by the Kurds is also an encouragement to CHP, who doesn’t want to be left behind these, or other right-wing parties.

Ultimately, as the leading actor of the opposition bloc, CHP is also the most aware of a need for alliances in the presidential elections. HDP is clearly a significant party to the alliance. After all, CHP won the Istanbul municipality in 2019 through such an alliance. CHP formed an alliance with the Good Party and

Merkeze yerleşme arayışı, CHP’ni Kürt seçmene ve Kürt meselesine daha kuşatıcı ve kucaklayıcı bir dille yaklaşmasını beraberinde getirmiştir.

İktidar siyasi alana yönelik Kürt sorunu merkezli baskıları ve bu alanı daraltma politikası derinleştikçe, CHP, HDP ve PKK arasında bir ayırıştırma yapmış, yasal Kürt aktörler ve HDP’yle daha rahat ve yapıcı ilişkiler kurmaya başlamıştır. Kayyım atamalarında, HDP’li milletvekillerinin tutuklamalarında, infaz yasaının Kürt mahkumları içermemesi, ana dil eğitimi meselesinde aldığı açık tavırlar, bu tutumun ve Kürt sorununa doğru hareket etmenin göstergeleri arasındadır. İç siyasi dengelerdeki kimi oynamaların bu istikameti destekleyen bir rol oynadığını da söylemek gerekir. CHP’nin 1990’lerden itibaren oy gücünü kaybettiği Kürt bölgelerine geri dönüş arayışı bunlardan bir tanesidir. AK Parti’ye mesafe alan Kürt seçmenler CHP’nin de peşinde olduğu kesimlerden birini oluşturmaktadır.

Bir başka husus sahaya inen yeni siyasi aktörlerin, Babacan ve Davutoğlu’nun Kürt sorununda ve Kürtlerin maruz kaldıkları baskılar karşısında aldığı cesur tutum, bu partilerin veya “sağ”ın gerisinde kalmak istemeyen CHP yönetimi için bir teşvik ögesi olmalıdır.

En nihayet, muhalif alanın amiral gemisi olan CHP, cumhurbaşkanlığı yarışında ittifak ihtiyacının en çok farkında olan partidir. İttifakın anlamlı bir parçasını HDP’nin temsil ettiği de açıktır. Nitekim, 2019 yılında CHP adayının İstanbul belediye başkanlığını kazanması bu tür bir ittifakla mümkün olmuştur. CHP, İYİ Parti’yle ittifak yapmış, HDP’yle kapalı ilişkiler sürdürmüş ve İmamoğlu, bu iki parti seçmenini desteğiyle seçimi kazanmıştır. Nitekim CHP bu çerçevede muhalif alanı belli bir denge içinde ve derli toplu tutmaya, örneğin hem İYİ Parti hem HDP’ye bağlarını eşanlı yürütmeye dikkat etmektedir.

CHP bakımından tasvir etmeye çalıştığımız bu gidişin, az sonra değineceğimiz kimi sınır ve muğlaklarına rağmen, çatışma çözümü istikametinde daha çok yol alabilme imkan ve ihtimaline sahiptir. Zira CHP’de Kürt meselesine ilişkin pozitif ilerlemenin sadece oy ve iktidar hesaplarına bağlı faydacı bir tutumdan kaynaklandığı söylenemez. Aynı zamanda, bu gelişme, Kürt çatışması/çözümüne ilişkin farkındalık ve toplumsal meşruiyet artışından da ileri gelmektedir.

Sınırlara gelince...

Cumhur İttifakı’nın HDP’yi ve onunla temas eden tüm aktörleri PKK cephesi ilan etmesi, dış politikada Kürtlere yönelik agresif tutumu, toplumda bu iki konudaki milliyetçi hassasiyet, Kılıçdaroğlu’nun Kürt meselesinde ileri adım atması-

maintained indirect relations with HDP; İmamoğlu won the election through the votes of these two parties' supporters. As such, CHP takes care to give equal care and attention to all constituents of the opposition bloc, not neglecting its relations with either the Good Party or HDP.

Despite some limits and ambiguities which we will shortly consider, it appears that CHP has the potential as well as the necessary conditions to make progress on the issue of conflict resolution. CHP's positive transformation regarding the Kurdish issue is not just a pragmatic choice or the result of electoral calculations. This transformation took place because there is increased awareness and social legitimacy surrounding the Kurdish conflict and its resolution.

As for limits:

Some serious obstacles to Kılıçdaroğlu moving forward on the Kurdish issue are the People's Alliance's policy of accusing HDP and all who come into contact with it of being pro-PKK, its aggressive foreign policies towards Kurds and the public's nationalist sensibilities in these two matters. CHP's ally in the Nation Alliance, the Good Party, represents this sensibility through its absolute anti-HDP stance. One reason for CHP's hesitation is this need for the Good Party as well as the electoral overlap between CHP and the Good Party.

Kılıçdaroğlu's mentality constitutes yet another limit. For instance, he is still unsympathetic to the procedures of conflict resolution, such as the setting up dialogue, accepting the parties, a meeting between the parties and compromise. In this respect, CHP is not open to the idea of power-sharing; instead, it believes that progress can be made in the parliament through general democratic principles.

The document on the Kurdish issue, expected to be announced after the July 2020 congress, still has not arrived. CHP's Kurdish policy is still represented by a document from 2015, both outdated and written mainly in order to object to the resolution process which was taking place during that time. From this point of view, the main opposition party does not have a clear Kurdish or conflict resolution policy.

The question, then, is this: Faced with the current situation, how will CHP proceed; or, rather, how will the current situation impose itself on CHP to act on the Kurdish issue (if it is able to impose itself at all)?

nın önündeki ciddi bir engeldir. Nitekim Millet İttifakı'ndaki ortağı İYİ Parti bu hassasiyeti, mutlak bir HDP karşıtlığı üzerinden temsil etmektedir. İYİ Parti'ye duyulan ihtiyaç, CHP-İYİ Parti arasında seçmen geçişleri de, CHP'nin tutuk davranmasının nedenlerinden birisidir.

Diğer bir sınır Kılıçdaroğlu'nun zihniyetinden de ileri geliyor. Örneğin, çatışma çözümü konusunda, masa kurulması, taraf kabulü, taraflar arası görüşme ve uzlaşma Kılıçdaroğlu'nun soğuk baktığı bir prosedür olmayı sürdürüyor. CHP, bu çerçevede, parlamentoda ve genel demokrasi ilkeleri üzerinden yol alınabileceğini varsayan, iktidar paylaşımı fikrine kapalı bir politikayı devam ettiriyor.

Nitekim, Temmuz 2020 tarihinde gerçekleşen kurultay sonrası, Kürt sorunuyla ilgili açıklanması beklenen yeni belge, henüz ortada yok. CHP'nin Kürt politikalarını hala 2015 tarihli eski ve geri sayılabilecek, temel olarak o tarihlerde yürütülen çözüm süreci yöntemine itiraz etmek için kaleme alınmış belge temsil ediyor. Bu çerçevede bakıldığı zaman ana muhalefet partisinin net bir Kürt veya çatışma çözümü politikası olmadığı söylenebilir.

Bu aşamada soru şudur: CHP, yeni konjonktürel verilerle nasıl yol alacaktır veya yeni konjoktürel veriler CHP'yi Kürt meselesinde ne tür ileri konuma itecektir (itebilecek midir)?

Bu sorunun yanıtını bu muhtemel gelişmeler çerçevesinde düşünmek gerekir:

- » 2023 seçimine doğru başta CHP olmak üzere tüm siyasi partiler Kürt meselesi konusundaki politikalarını netleştirmek durumunda olacaktır.
- » Kürt seçmeni ve Kürtlerin yoğun yaşadıkları bölgenin öne çıkması, önümüzdeki dönemle ilişkili faydacı olsa da yumuşamaya dair arayışlar, çatışma çözümü konusunda yeni bir siyaset alanı açabilecek, meşruiyet sahasını genişletebilecek ve CHP'nin hareket alanını büyütebilecek bir faktördür.
- » Rojova'da Biden politikalarıyla Türkiye yansiyacak olası bir uzlaşma ve yumuşama, CHP'nin endişeleri ve blokajlarını azaltacak, oyun kurucu olma istikametinde hareket etmesini sağlayacak bir faktör olacaktır.

In answering this question, let us consider the following probabilities:

- » As the 2023 election gets closer, all of the political parties and especially CHP will have to clarify their policies on the Kurdish issue.
- » The rising importance of the Kurdish electorate, as well as moves towards a more relaxed politics (if only pragmatically), have the power to open up a new political space for conflict resolution, to expand the grounds of legitimacy and provide CHP with more space.
- » Biden's policies in Rojava may result in a conciliation and relaxation to be echoed in Turkey, which, in turn, would soothe CHP's concerns, enable it to play a more assured game and to take the lead.

HDP

The traditional military-state domination of today's anti-Kurdish front, with the experience of the peace process behind them, has shown that there are two distinct methods of conflict resolution.

The first method would be sitting around the table with PKK and Öcalan. The setbacks and the ultimate derailment suffered by the peace process mean that at least for the time being, this method is not very tenable.

The second method would be to include the legal representatives of the Kurdish movement wholly and legitimately in the field of politics, and to work at conflict resolution through these representatives, with Öcalan's support. The objections⁽²⁰⁾ of political parties such as CHP, DEVA⁽²¹⁾ and the Future Party to the first method could mean that pursuing this path with HDP is the more realistic option.

During a time when thousands of its members are prosecuted and arrested, its MPs imprisoned and its mayors discharged from duty, as well as objecting to these practices HDP also seeks to maintain its contact with the system, to take part in alliances and to find a resolution through politics. In other words, HDP's politics run along three lines. The first is to defend its political space despite pressures, to keep together its organisation and affiliated structures, and to put up a political resistance. The second line is its politics of keeping alive the subject of the Kurdish issue, alliance and cooperation especially through its

HDP

Bariş süreci deneyimi ile bugün anti-Kürt iktidar cephesinin, geleneksel asker-devlet yaklaşımını da içererek hakimiyet kurması, iki ayrı çatışma çözümü yöntemini düşündürmeye başlamıştır.

İlk yol, PKK ve Öcalan'la masaya oturmaya dayalı bir yöntemdir. Bariş sürecinin yaşadığı kazalar ve hazin son, bu yöntemi en azından şimdilik az kullanışlı kılmaktadır.

İkinci yol ise, Kürt hareketinin yasal temsilcilerinin siyaset alanının tam ve meşru parçası haline gelmesi, çatışma çözümünün bu yolla, bu temsilciler üzerinden, Öcalan'ın desteğiyle denemesidir. CHP başta, DEVA⁽²⁰⁾, GP gibi partilerin ilk yönetime açık itirazları⁽²¹⁾, kısa vadede, daha gerçekçi yolun HDP üzerinden izlenecek yöntem olduğunu düşündürmektedir.

Binlerce üyesinin adli takibata uğrayıp tutuklandığı, milletvekillerinin tutuklandığı, belediye başkanlarının görevden alındığı bir dönemde, HDP bunlara tepki göstermek yanında, sistemle temas, ittifakların içine girmek, siyasi yolla çözüm imkanlarını denemekte ve zorlamaktadır. Daha somut ifade edilecek olursa HDP siyaseti üç hat üzerinde hareket etmektedir. İlk hat, baskılara rağmen kendi siyasi alanını korumak, örgütü ve bağlantılı yapılarını bir arada tutmak, siyasi direnç olarak tanımlanabilir. İkinci hat, özellikle muhalefet partileriyle temaslar üzerinden, Kürt meselesi, ittifak, işbirliği konularını canlı tutma siyasetinden oluşmaktadır. Üçüncü hat, demokratik ilkelere sahip partilerini ve iddialarını desteklemek, demokratikleşme kavgasının içinde yer almak, bu şekilde ulusal siyasetin parçası olarak hareket etmektir.

⁽²⁰⁾ https://content.chp.org.tr/file/chp_kurt_meselesi_kitapcik.pdf

⁽²¹⁾ <https://www.veryansintv.com/ali-babacan-cozum-surecini-iyi-niyetle-baslattik>

⁽²⁰⁾ https://content.chp.org.tr/file/chp_kurt_meselesi_kitapcik.pdf

⁽²¹⁾ <https://www.veryansintv.com/ali-babacan-cozum-surecini-iyi-niyetle-baslattik>

contacts with the opposition parties. The third is its support of political parties with democratic principles and their claims, its participation in the struggle for democratisation and to thus become a part of national politics.

As we noted in our previous assessment, the best definition of HDP's current trajectory was in fact provided by its co-chair, Mithat Sancar, in a TV programme. Sancar said, "This resolution we are offering to the Kurdish problem, we choose to call it 'local democracy'. For some years now we have been experiencing an oppressive government, a system that keeps on tightening its clutch on the people. The system obstructs the way of resolution; the government, utilising this system, makes it impossible to have a discussion about even the basics of the Kurdish issue. Under such circumstances we deemed it necessary to focus on the issue of essential democracy, of which the Kurdish issue is also a part. In order to create a situation where we can discuss the Kurdish issue, we are highlighting democratisation, normalisation and compromise. The zenith of our efforts in this regard was the local elections of 31 March. To support democracy in Turkey, we nominated no candidates in the West and instead supported the democratic candidates."⁽²²⁾

HDP's strategy regarding the future in the context of domestic political relations displays two features in addition to those outlined above. Its efforts are first and foremost concentrated towards establishing HDP as a legitimate actor in politics in the eyes of the other parties. To this end, one of HDP's aims is to become an open and official, rather than covert and informal, part of any electoral alliance to which it might attach itself. At the same time, based on its projected votes, HDP is very likely to cross the nationwide electoral threshold. HDP does not really need any allies in the parliamentary elections. Its objective, at least for now, is to offer its support for the opposition's candidate in the presidential elections in exchange for an open alliance plus seats in the senior administrative ranks and power-sharing.

Such a trajectory is compatible with the method of political resolution we highlighted above. Even though this framework might not look entirely realistic at this point in time, potential developments in Northern Syria in the near future, efforts to draw in the Kurdish electorate, HDP's inevitable presence in the parliament and the possibility of attaining at least a parliamentary majority for the opposition all may contribute to making it a reality at some time in the future.

⁽²²⁾ <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

Bundan önceki değerlendirmemizde de belirttiğimiz gibi, HDP'nin izlediği bakımdan en net tanım, parti eş başkanı Mithat Sancar tarafından bir televizyon programında verilmişti. Şöyle diyordu Sancar: "Kürt sorununa önerdiğimiz çözüme 'yerel demokrasi' adını vermeyi uygun buluyoruz. Son yıllarda baskıcı bir yönetim ve toplumun nefes alma alanlarını daraltan bir sistem var. Sistem çözümün önünü tıkiyor, bu sistemin üzerine oturan iktidar ise Kürt meselesinde temel konuların tartışılmasını engelliyor, konuşmayı imkansız kılıyor. Bu koşullarda bizim için, Kürt meselesinin bir parçası olduğu temel demokrasi soruna yoğunlaşmamız gibi bir durum ortaya çıktı. Kürt sorunu tartışabileceğimiz yolu açmak için, demokratikleşmeye, normalleşmeye, uzlaşmayı öne çıkarıyoruz. 31 Mart yerel yönetim seçimleri bu arayışımızın uç noktasıydı. Türkiye'de demokrasinin önünü açmak için Batı'da aday çıkarmadık, demokrat adayları destekledik..."⁽²²⁾

HDP'nin son dönem iç siyasi ilişkilerde geleceğe yönelik stratejisi ise altı çizilen hatlar çerçevesinde iki unsur üzerine oturuyor. Öncelikli arayış HDP'nin diğer partiler nezdinde sistemin tam meşru parçası haline gelmesidir. Bunun için olası seçim ittifaklarının açık ve adı konularak yapılması HDP'nin hedeflerinden birisidir. Bununla birlikte, bu siyasi partinin oy potansiyeli itibarıyla ulusal barajı geçmesi çok mümkün görünüyor. HDP'nin parlamento seçimleri için bir ittifak ihtiyacı içinde olduğu söylenemez. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde muhalif adaya desteklemek için ise, açık bir ittifak içinde olmak kadar üst yönetim kadrolarında yer almayı, iktidar paylaşımını zorlamayı en azından şimdilik hedef edinmiş durumda.

Bu çizgi yukarıda altını çizdiğimiz siyasi çözüm yöntemiyle uyumlu görünüyor. Önümüzdeki Kuzey Suriye'de yaşanması muhtemel gelişmeler, Kürt seçmene yönelik arayışlar, HDP'nin meclisteki kaçınılmaz varlığı, en azından parlamentoda muhalefetin çoğunluğu ele geçirmesi ihtimali, bugün çok gerçekçi durmayan bu çerçeveye anlam kazandırıyor.

⁽²²⁾ <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

FELICITY PARTY, FUTURE PARTY AND DEVA

The variety of conservative parties, or those parties with conservative roots in the opposition bloc, offer more and more engaging criticisms of the ruling power's Kurdish policies as their sensibilities regarding the Kurdish issue become more honed with each passing day.

Temel Karamollaoğlu, the chair of Felicity Party, continues to consistently expose the ruling power's securitarian policies and illegal practices. As this assessment was being written, he made the following remarks which newspapers took to their headlines: "The Presidency sent the TRT (national public broadcaster) team to the prison, as they legally had to broadcast (presidential candidate) Demirtaş's speech, but he is still under arrest. I have never met Demirtaş. However, such is the law. What kind of law is this?"⁽²³⁾ This attitude is particularly significant, since the Felicity Party is the main representative of Islamic politics and its flagship movement, the National Vision. It contributes to the social legitimacy of conflict resolution and enables the Felicity Party to potentially take part in a broad oppositional alliance.

During the period they were first founded, the Kurdish issue and conflict resolution played a larger role in the party programmes and rhetoric of the Future Party (Davutoğlu) and DEVA (Babacan) compared to other central political parties, including CHP. These political parties essentially see the Kurdish issue as arising from democratic deficiencies, and the limitations of rights and freedoms, and offer the field of legal politics as the site of conflict resolution. Concepts such as "democratic citizenship"⁽²⁴⁾ (Future Party) and "constitutional citizenship"⁽²⁵⁾ (DEVA), included in their party programmes, as well as a focus on strong local administrations and support for the use of the mother tongue in services and demands indicate that they are in favour of a resolution centring around rights and freedoms.

As a result of electoral demographics, political circumstances and direct encounters with the Kurdish voters, both political parties increased their prioritisation of the Kurdish issue after some time in the field and took their "legalist" attitudes to new heights.

⁽²³⁾ <https://www.karar.com/karamollaoglundan-demirtas-tepkisi-boyle-hukuk-olmaz-1597478>

⁽²⁴⁾ <https://gelecektartisi.org.tr/partimiz/program>

⁽²⁵⁾ <https://cdn.devapartisi.org/14/DEVA-PARTI%CC%87S1%CC%87-PROGRAMI2.pdf>

SP, GP, DEVA

Muhafif cephenin çeşitli dozlarda muhafazakar ya da bu kökenden gelen siyasi partilerinin, Kürt meselesindeki hassasiyeti ve iktidarın Kürt politikalarını eleştirisi her geçen gün biraz daha derinleşmektedir.

Saadet Parti'si Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu istikrarlı bir şekilde iktidarın asayişçi politikalarını, hukuk dışı uygulamalarını afişe ederek bu konuda tavır almayı sürdürüyor. Nitekim, bu değerlendirmenin yazıldığı esnada, bir söyleşindeki şu sözler kimi gazetelerin manşetlerini süsledi: "Cumhurbaşkanlığı Hapishaneye TRT ekibini gönderdiler, kanunen (cumhurbaşkanı adayı) Demirtaş'ın konuşmalarını dışarıya yansıttılar ama tutuklu olmasından vazgeçmediler. Ben Demirtaş'ı hiç tanımadım. Ama hukuk bu. Böyle hukuk olur mu?"⁽²³⁾ SP'nin İslami siyaset ile onun taşıyıcı hareketi Milli Görüş'ün asli temsilcisi olması bu tutuma özel bir önem vermektedir. Çatışma çözümüyle ilgili toplumsal meşruiyet alanını genişletmekte ve bu partiyi olası geniş bir muhalif ittifakın parçası haline getirmektedir.

Kürt sorunu ve çatışma çözümü GP (Davutoğlu) ve DEVA'nın (Babacan) da kurdukları dönemde, parti programlarında ve söylemlerinde, CHP dahil olmak üzere tüm merkez siyasi partilerden daha ileri bir yer tutmuştu. Bu partiler Kürt sorununu aslen, demokratik eksikliklere, hak ve özgürlükler alanının sınırlı olmasına bağlamakta ve çatışma çözümü platformu olarak yasal siyasi zemini öne çıkarmaktadırlar. Programlarına koydukları "demokratik vatandaşlık"⁽²⁴⁾ (GP), "anayasal vatandaşlık"⁽²⁵⁾ (DEVA) kavramları, güçlü yerel yönetimler fikri, hizmet, ihtiyaç ve talepler bakımından ana dil kullanımının önünü açılması vurgusu, hak ve özgürlük alanını genişletilmesiyle gelecek bir çözüm yöntemine işaret etmektedir.

Bununla birlikte, seçmen sosyolojisinin, ülke siyasi koşullarının ve Kürt seçmenle sıcak karşılaşmaların etkisiyle bu iki siyasi parti, sahaya indikten bugüne, Kürt sorununu hiyerarşisinde daha üst noktalara taşıdılar ve "legalist" tutumunu uç noktasına ulaştılar.

⁽²³⁾ <https://www.karar.com/karamollaoglundan-demirtas-tepkisi-boyle-hukuk-olmaz-1597478>

⁽²⁴⁾ <https://gelecektartisi.org.tr/partimiz/program>

⁽²⁵⁾ <https://cdn.devapartisi.org/14/DEVA-PARTI%CC%87S1%CC%87-PROGRAMI2.pdf>

Ali Babacan, the chair of DEVA Party, went to Diyarbakır, Batman, Van, Bingöl, Mardin, Kars and Iğdır for the establishment of local branches for his party. In the speeches he gave in these localities, he touched on a variety of issues from the resolution of the Kurdish issue to the trustees, and from allegations of torture to demands for equal citizenship; he claimed that the resolution process would restart⁽²⁶⁾, and in this way, gave a central position to the Kurdish issue in his discourse. Moreover, according to some observer, Babacan's close encounters with the locals made him, as the party leader, appreciate the Kurdish issue in its actuality rather than theoretically. DEVA co-founder and central board of administration member Gülçin Avşar says: "In order to participate in the elections we had to establish local branches in 45 provinces and to hold a congress. It is not by coincidence that most of these took place in Kurdish localities."⁽²⁷⁾

However, it must also be noted that despite being courageous in terms of criticism, DEVA yet has certain limitations regarding taking action and creating a process. The low levels of support displayed in public opinion surveys is an important factor that prohibits the party from acting more bravely. At the same time, DEVA ranks are more homogeneous and liberal compared to, say, the Future Party and as such, these members are in a position to potentially have a positive influence on their leader on the Kurdish issue.

In our May 2020 report, "The Role of Opposition in a Politics of Peace", we made the following assessment on the Future Party based on the interviews we conducted: "According to some party officials, after some time spent on the ground Davutoğlu realised that he wouldn't be able to attract left-leaning centrists to support him. For instance, it is reported that Davutoğlu's harsh objection to the appointment of government trustees to eight municipalities was met with resistance within the party, and that members were worried about offending the nationalist sensibilities of the conservative base. Despite a wish to occupy a centrist position, this state of affairs as well as the vote potential on the right compels the Future Party leader in another direction. As a result, the Future Party leader is acting more cautiously, trying not to offend the MHP and AK Party supporters, and not getting personal in political criticism."⁽²⁸⁾

(26) <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201510281018635169/>

(27) Private interview dated 18 December 2020.

(28) <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

Bu çerçevede DEVA Genel Başkanı Ali Babacan, teşkilat kuruluşları için Diyarbakır, Batman, Van, Bingöl, Mardin, Kars, Iğdır'a gitmiş, buralarda yaptığı konuşmalarda, Kürt meselesinin çözümünden kayımlar sorununa, işkence iddialarından eşit vatandaşlık konularına uzanan konulara değinmiş, çözüm sürecinin geri geleceğini ifade etmiş⁽²⁶⁾, bu yolla Kürt meselesini söyleminin merkezine doğru taşımıştır. Ayrıca kimi gözlemciler göre bölge insanıyla yakın temas parti lideri nezdinde Kürt sorununu teorik bir düzeyden daha somut bir noktaya getirmiştir. DEVA Kurucularından ve Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi Gülçin Avşar, "seçimlere katılabilmek için 45 ilde teşkilat kurup kongre yapmak zorundaydık. Bunların önemli kısmının Kürt bölgelerinde olması bir tesadüf değildir"⁽²⁷⁾ demesi bu bakımdan dikkat çekicidir.

Ancak belirtmek gerekir ki, DEVA, eleştiri de cesur olmakla birlikte, ön alma, süreç oluşturma konusunda kimi kısıtlara sahip. Anketlerdeki düşük oy oranı cesur olmayı engelleyen önemli bir faktördür. Buna karşılık, DEVA kadrolarının, örneğin GP'ye oranla, daha homojen ve liberal bir ağırlık taşıması, bu kadronun lideri Kürt meselesi bakımından ileriye doğru teşvik etme ihtimalini de devreye sokmaktadır.

Mayıs 2020'de yayınlanan "Barış Siyasetinde Muhalefetin Rolü" başlıklı değerlendirmemizde, yaptığımız görüşmelerden hareketle özellikle GP için şunları dile getirmiştik: "Kimi kurmaylara göre Davutoğlu sahaya çıktıktan sonra, sol kökenli merkez seçmeni kendisine çekemeyeceğini, burada partisine yer olmadığını gördü. Örneğin Davutoğlu'nun sekiz belediyeye kayyım atanmasıyla ilgili yaptığı sert çıkışın en çok tepki alan konu olduğu ve bu durumun parti içi tartışmaları etkilediği, "muhafazakar taban bizi nasıl görecektir, milliyetçi hassasiyetler ne olacak" sorularını öne çıkardığı belirtiliyor. Merkeze ilerleme arzusuna rağmen, bu durum ve sağdaki oy imkanları GP genel başkanına cazip geliyor. Çıkış ilkelerine ve iddialarına oranla sinyal bozucu bu durum sonucu, GP lideri daha temkinli davranıyor, çıkışlarında MHP-AKP seçmenini ürkütmemeye, siyasi eleştiriyi şahsileştirmeden götürme hassasiyeti öne çıkıyor."⁽²⁸⁾

(26) <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201510281018635169/>

(27) Private interview dated 18 December 2020.

(28) <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2020/06/11-The-Role-of-the-Opposition.pdf>

However, this situation has drastically changed since then. In-party evaluations tend to believe that as time went on, Davutoğlu grasped the importance of tackling the Kurdish issue, noticed the potential offered by the conservative Kurds alienated by AK Party, and therefore concentrated his efforts on this front. Realising the difficulty of winning the support of AK Party voters (with the exception of Kurds), the Future Party can even be said to be on a trajectory from conservatism to a more central position. In the light of these developments, there has been an increase in Davutoğlu's efforts in the region, his visits and statements on Kurdish policies.

Despite all this, however, the leader of the Future Party is not wholly at ease with the Kurdish issue. Davutoğlu also faces certain limitations. The members of his party are one case in point – in the founding delegation there is a 10-15% nationalist group with roots in the BBP (Grand Union Party) and they constitute a stumbling block to Davutoğlu in terms of a more advanced discourse on the Kurdish issue. The second limitation is the rhetoric employed by the ruling power, and the pressures placed on Davutoğlu as a result of this.

As a result, the politics of the Future Party and DEVA display a gradual progress despite their limitations and lean towards an acceptance of conflict resolution. New political circumstances might serve to either lengthen or speed up their progress in this regard.

At this point in time, although both parties are ready to be members of an alliance or a project on the Kurdish issue and the resolution process, they are far from assuming a leadership role.

Let us conclude our remarks by noting that the role of the opposition parties regarding the Kurdish issue will increase over time, and that CHP's attitude will be decisive in this change.

Bugün bu tabloda ciddi bir değişiklik olduğu gözleniyor. Parti içinden değerlendirmeler, Davutoğlu'nun, ilk aylara oranla Kürt meselesine ağırlık vermenin önemini gördüğü, AKP'den memnun olmayan Kürt muhafazakar seçmenin kopuş eğilimin farkına vardığı ve buraya artan oranda ağırlık vermeye başladığı" yönünde. Hatta, Kürtler dışında AKP seçmeninden oy almanın zorluğunu fark eden GP'nin, muhafazakar hattan merkez bir çizgiye doğru ilerleme ihtimali söz konusu. Bu veriler ışığında Davutoğlu'nun bölgeyle temasları, bölge ziyaretleri ve Kürt politikasıyla ilgili çıkışlarında bir artış yaşandığını söylemek gerekir.

Ancak her şeye rağmen, GP'nin liderinin Kürt meselesinde kendisini tam rahat hissettiği ve net bir söylem kullandığı söylenemez. Onun da önünde kimi engeller bulunuyor. Bunlardan birisi partisinin kadro yapısı. Kurucular heyetinde yüzde 10-15'lik BBP kökenli bir milliyetçi kesim mevcut ve bu durum Kürt meselesinde ileri söylem ihtiyacıyla bir çelişki oluşturuyor. İkinci engel ise husus iktidarın söylemi ve bunun oluşturduğu baskıyla ilgili.

Bu tespitler ışığında GP ve DEVA'nın siyaseti, sınırlarına rağmen, tedrici bir ilerlemeye tekabül ediyor ve çatışma çözümü fikrine doğru pozitif bir nitelik taşıyor. Yeni konjonktür girdilerinin bu yolu uzatıp, hızlandırması dikkate alınması gereken bir ihtimaldir.

Ancak şu aşamada bu iki partinin, Kürt meselesi ve çatışma çözümünde bir ittifak ve projenin tam partneri olabileceği, ancak oyunu kurucu rolüne soyunmaktan uzak oldukları söylemek gerekir.

Bu değerlendirmeler ışığında muhalefet partilerinin Kürt meselesindeki rolünün zamanla artacağını, CHP'nin tavrının bu konuda belirleyici olacağını söyleyerek bitirelim.

DPI AIMS AND OBJECTIVES

Aims and objectives of DPI include:

- >> To contribute to broadening bases and providing new platforms for discussion on establishing a structured public dialogue on peace and democracy building.
- >> To provide opportunities, in which different parties are able to draw on comparative studies, analyse and compare various mechanisms used to achieve positive results in similar cases.
- >> To create an atmosphere whereby different parties share knowledge, ideas, concerns, suggestions and challenges facing the development of a democratic solution in Turkey and the wider region.
- >> To support, and to strengthen collaboration between academics, civil society and policy-makers.
- >> To identify common priorities and develop innovative approaches to participate in and influence democracy-building.
- >> Promote and protect human rights regardless of race, colour, sex, language, religion, political persuasion or other belief or opinion.

DPI aims to foster an environment in which different parties share information, ideas, knowledge and concerns connected to the development of democratic solutions and outcomes. Our work supports the development of a pluralistic political arena capable of generating consensus and ownership over work on key issues surrounding democratic solutions at political and local levels.

We focus on providing expertise and practical frameworks to encourage stronger public debates and involvements in promoting peace and democracy building internationally. Within this context DPI aims to contribute to the establishment of a structured public dialogue on peace and democratic advancement, as well as to widen and create new existing platforms for discussions on peace and democracy building. In order to achieve this we seek to encourage an environment of inclusive, frank, structured discussions whereby different parties are in the position to openly share knowledge, concerns and suggestions for democracy building and strengthening across multiple levels.

DPI's objective throughout this process is to identify common priorities and develop innovative approaches to participate in and influence the process of finding democratic solutions. DPI also aims to support and strengthen collaboration between academics, civil society and policy-makers through its projects and output. Comparative studies of relevant situations are seen as an effective tool for ensuring that the mistakes of others are not repeated or perpetuated. Therefore we see comparative analysis of models of peace and democracy building to be central to the achievement of our aims and objectives.

DEMOKRATİK GELİŞİM ENSTİTÜSÜ'NÜN AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

DPI'nın amaçları ve hedefleri:

- >> Barışın ve demokrasinin inşası üzerine yapılandırılmış bir kamusal diyalogun oluşması için gerekli olan tartışma ortamının geliştirilmesi ve genişletilmesi.
- >> Farklı kesimlerin karşılaştırmalı çalışmalar vesilesiyle bir araya gelerek, farklı dünya örnekleri özelinde benzer durumlarda olumlu sonuçlar elde etmek için kullanılmış çeşitli mekanizmaları incelemesine ve analiz etmesine olanak sağlamak. Farklı kesimlerin bir araya gelerek Türkiye ve daha geniş bir coğrafyada demokratik bir çözümün geliştirilmesine yönelik bilgilerini, düşüncelerini, endişelerini, önerilerini, kaygılarını ve karşılaşılan zorlukları paylaştığı bir ortam yaratmak. Akademisyenler, sivil toplum örgütleri ve karar alıcılar arasındaki işbirliğinin desteklemek ve güçlendirmek.
- >> Ortak öncelikleri belirlemek ve demokrasi inşası sürecini ve sürece katılımı etkileyecek yenilikçi yaklaşımlar geliştirmek. Din, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş ve inanç farkı gözetmeksizin insan haklarını teşvik etmek ve korumak.

Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI), Türkiye'de demokratik bir çözümün geliştirilmesi için, farklı kesimlerin bir araya gelerek bilgilerini, fikirlerini, kaygılarını ve önerilerini paylaştıkları bir ortamı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmalarımız, demokratik çözümün sağlanması için kilit önem taşıyan konularda fikir birliğine varma ve uzlaşılan konuları sahiplenme yeteneğine sahip çoğulcu bir siyasi alanın geliştirilmesini desteklemektedir.

Kurum olarak güçlü bir kamusal tartışmayı; barışı ve demokrasiyi uluslararası düzeyde geliştirmeye yönelik katılımları teşvik etmek için uzmanlığa ve pratiğe dayalı bir bakış açısıyla hareket ediyoruz. Bu çerçevede barış ve demokratik ilerleme konusunda yapılandırılmış bir kamusal tartışmanın oluşturulmasına katkıda bulunmayı; barış ve demokrasi inşası tartışmaları için yeni platformlar yaratmayı ve mevcut platformları genişletmeyi amaçlıyoruz.

Bu amaçlara ulaşabilmenin gereği olarak, farklı kesimlerin demokrasinin inşası ve güçlendirmesi için bilgilerini, endişelerini ve önerilerini açıkça paylaşabilecekleri kapsayıcı, samimi ve yapılandırılmış tartışma ortamını çeşitli seviyelerde teşvik etmeye çalışıyoruz. DPI olarak farklı projelerimiz aracılığıyla akademi, sivil toplum ve karar alıcılar arasındaki işbirliğini desteklemeyi ve güçlendirmeyi de hedefliyoruz.

BOARD MEMBERS YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

Kerim Yıldız (Chief Executive Officer / İcra Kurulu Başkanı)

Kerim Yıldız is an expert in conflict resolution, peacebuilding, international human rights law and minority rights, having worked on numerous projects in these areas over his career. Yıldız has received a number of awards, including from the Lawyers Committee for Human Rights for his services to protect human rights and promote the rule of law in 1996, and the Sigrid Rausing Trust's Human Rights award for Leadership in Indigenous and Minority Rights in 2005. Yıldız is also a recipient of the 2011 Gruber Prize for Justice. He has also written extensively on international humanitarian law, conflict, and various human rights mechanisms.

Kerim Yıldız çatışma çözümü, barışın inşası, uluslararası insan hakları ve azınlık hakları konusunda uzman bir isimdir ve kariyeri boyunca bu alanlarda çok çeşitli projelerde çalışmıştır. Kerim Yıldız, 1996 yılında insan haklarının korunması ve hukuk kurallarının uygulanması yönündeki çabalarından ötürü İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi Ödülü'ne, 2005'te Sigrid Rausing Trust Vakfı'nın Azınlık Hakları alanında Liderlik Ödülü'ne ve 2011'de ise Gruber Vakfı Uluslararası Adalet Ödülü'ne layık görülmüştür. Uluslararası insan hakları hukuku, insancıl hukuk ve azınlık hakları konularında önemli bir isim olan Yıldız, uluslararası insan hakları hukuku ve insan hakları mekanizmaları üzerine çok sayıda yazılı esere sahiptir.

Nicholas Stewart QC (Chair / Yönetim Kurulu Başkanı)

Nicholas Stewart, QC, is a barrister and Deputy High Court Judge (Chancery and Queen's Bench Divisions) in the United Kingdom. He is the former Chair of the Bar Human Rights Committee of England and Wales and former President of the Union Internationale des Avocats. He has appeared at all court levels in England and Wales, before the Privy Council on appeals from Malaysia, Singapore, Hong Kong and the Bahamas, and in the High Court of the Republic of Singapore and the European Court of Human Rights. Stewart has also been the chair of the Dialogue Advisory Group since its founding in 2008.

Tecrübeli bir hukukçu olan Nick Stewart Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) ikinci hâkimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rihts Committee of England and

Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. İngiltere ve Galler'de gerçekleşen ve Malezya, Singapur, Hong Kong, Bahamalar, Singapur ve Avrupa İnsan Hakları mahkemesinin temyiz konseylerinde görüş bildirdi. Stewart, 2008'deki kuruluşundan bu yana Diyalog Danışma Grubunun başkanlığını da yürütüyor.

Priscilla Hayner

Priscilla Hayner is co-founder of the International Center for Transitional Justice and is currently on the UN Department of Political Affairs Standby Team of Mediation Experts. She is a global expert on truth commissions and transitional justice initiatives and has authored several books on these topics, including *Unspeakable Truths*, which analyses truth commissions globally. Hayner has recently engaged in the recent Colombia talks as transitional justice advisor to Norway, and in the 2008 Kenya negotiations as human rights advisor to former UN Secretary-General Kofi Annan and the United Nations-African Union mediation team. Hayner has also worked significantly in the implementation stages following a peace agreement or transition, including Sierra Leone in 1999 and South Sudan in 2015.

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez'in (International Center for Transitional Justice) kurucularından olan Priscilla Hayner, aynı zamanda BM Kıdemli Arabuluculuk Danışmanları Ekibi'ndedir. Hakikat komisyonları, geçiş dönemi adaleti inisiyatifleri ve mekanizmaları konusunda küresel bir uzman olan Hayner, hakikat komisyonlarını küresel olarak analiz eden Unspeakable Truths (Konulmayan Gerçekler) da dahil olmak üzere, alanda pek çok yayına sahiptir. Hayner, yakın zamanda Kolombiya barış görüşmelerinde Norveç'in geçiş dönemi adaleti danışmanı olarak ve 2008 Kenya müzakerelerinde eski BM Genel Sekreteri Kofi Annan ve Birleşmiş Milletler-Afrika Birliği arabuluculuk ekibinin insan hakları danışmanı olarak görev yapmıştır. Hayner, 1999'da Sierra Leone ve 2015'te Güney Sudan da dahil olmak üzere birçok ülkede, barış anlaşması ve geçiş sonrası uygulamaları konusunda çalışmalar yapmıştır.

Arild Humlen

Arild Humlen is a lawyer and Director of the Norwegian Bar Association's Legal Committee. He is widely published within a number of jurisdictions, with emphasis on international civil law and human rights, and he has lectured at the law faculty of several universities in Norway. Humlen is the recipient of the Honor Prize of the Bar Association of Oslo for his work on the rule of law and in 2015 he was awarded the Honor Prize from the international organisation Save the Children for his efforts to strengthen the legal rights of children.

Hukukçu olan Arild Humlen aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi'nin direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmış, Norveç'te bir dizi hukuk fakültesinde ders vermiştir. Oslo Barosu bünyesinde Sığınmacılık ve Göçmenlik Hukuku Davaları Çalışma Grubu başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülü'ne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Jacki Muirhead was appointed Chambers Administrator at Devereux Chambers, London, UK, in November 2015. Her previous roles include Practice Director at FJ Cleveland LLP, Business Manager at Counsels' Chambers Limited and Deputy Advocates Clerk at the Faculty of Advocates, UK.

Şu anda Devereux Chambers isimli hukuk firmasında üst düzey yönetici olarak görev yapan Jacki Muirhead bu görevinden önce Cleveland Hukuk Firması çalışma direktörü, Counsel's Chambers Limited isimli hukukçular odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesi'nde (Faculty of Advocates) pazarlama müdürü olarak çalışmıştır.

Antonia Potter Prentice

Antonia Potter Prentice is currently the Director of Alliance 2015 – a global network of humanitarian and development organisations. Prentice has extensive experience on a range of humanitarian, development, peacemaking and peacebuilding issues through her previous positions, including interim Senior Gender Adviser to the Joint Peace Fund for Myanmar and providing technical advice to the Office of the Special Envoy of the UN Secretary General to the Yemen peace process. Prentice has also been involved in various international organisations including UN Women, Dialogue Advisory Group, and Centre for Humanitarian Dialogue. Prentice co-founded the Athena Consortium as part of which she acts as Senior Manager on Mediation Support, Gender and Inclusion for the Crisis Management Initiative (CMI) and as Senior Adviser to the European Institute for Peace (EIP).

Antonia Potter Prentice, insani yardım kuruluşlarının ve kalkınma örgütlerinin küresel ağı olan İttifak 2015'in direktörüdür. Prentice, Myanmar için Ortak Barış Fonu'na geçici Kıdemli Cinsiyet Danışmanı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Yemen Özel Elçisi Ofisi'ne teknik tavsiyeler vermek de dahil olmak üzere insancıl faaliyetler, kalkınma, barış yapma ve barış inşası gibi konularda sivil toplum bünyesinde 17 yıllık bir çalışma tecrübesine sahiptir. BM Kadınları, Diyalog Danışma Grubu ve İnsani Yardım Diyalogu Merkezi gibi çeşitli uluslararası örgütlerde görev yapan Prentice, kurucuları arasında yer aldığı Athena Konsorsiyomu Arabuluculuk Desteği, Toplumsal Cinsiyet ve Kaynaştırma için Kriz Yönetimi İnsiyatifinde yöneticilik ve Avrupa Barış Enstitüsü'ne (EIP) başdanışmanlık yapmaktadır.

Catherine Woollard

Catherine Woollard is the current Secretary General for ECRE, the European Council for Refugees and Exiles, a pan-European alliance of 96 NGOs protecting and advancing the rights of refugees, asylum seekers and displaced persons. Previously she served as the Director of the Brussels Office of Independent Diplomat, and from 2008 to 2014 she was the Executive Director of the European Peacebuilding Liaison Office (EPLO) – a Brussels-based network of not-for-profit organisations working on conflict prevention and peacebuilding. She also held the positions of Director of Policy, Communications and Comparative Learning at Conciliation Resources, Senior Programme Coordinator (South East Europe/CIS/Turkey) at Transparency International and Europe/Central Asia Programme Coordinator at Minority Rights Group International. Woollard has additionally worked as a consultant advising governments on anti-corruption and governance reform, as a lecturer in political science, teaching and researching on the EU and international politics, and for the UK civil service.

Catherine Woollard, Avrupa Mülteci ve Sürgünler Konseyi (ECRE) Genel Sekreteri'dir. ECRE, Avrupa ülkelerinin ittifakına dayalı ve uluslararası koruma alanında çalışan yaklaşık 96 sivil toplum kuruluşunun üye olduğu bir ağıdır. Geçmişte Bağımsız Diplomatlar Grubu'nun Brüksel Ofis Direktörü olarak çalışan Woollard 2008-2014 yılları arasında çatışmanın önlenmesi ve barışın inşası üzerine çalışan sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu bir ağ olan Avrupa Barış İnşası İrtibat Bürosu'nun direktörü olarak görev yapmıştır. Conciliation Resources'da Siyaset, İletişim ve Karşılaştırmalı Öğrenme Birimi Direktörü, Transparency International'da Güneydoğu Avrupa ve Türkiye Kıdemli Program Koordinatörü, Minority Rights Group'da Avrupa ve Orta Asya Program Koordinatörü olarak görev yapmıştır. Hükümetlere yolsuzluk konusunda danışmanlık hizmeti vermiş, akademisyen olarak Birleşik Krallık'taki kamu kurumu çalışanlarına siyaset bilimi, AB üzerine eğitim ve araştırma ve uluslararası politika alanlarında dersler vermiştir.

COUNCIL OF EXPERTS UZMANLAR KURULU ÜYELERİ

Bertie Ahern

Bertie Ahern is the former Taoiseach (Prime Minister) of Ireland, a position to which he was elected following numerous Ministerial appointments as well as that of Deputy Prime Minister. A defining moment of Mr Ahern's three terms in office as Taoiseach was the successful negotiation of the Good Friday Agreement in April 1998.

Mr Ahern held the Presidency of the European Council in 2004, presiding over the historic enlargement of the EU to 27 member states. Since leaving Government in 2008 Mr Ahern has dedicated his time to conflict resolution and is actively involved with many groups around the world. Current roles include Co-Chair of The Inter Action Council; Member of the Clinton Global Initiative; Member of the International Group dealing with the conflict in the Basque Country; Honorary Adjunct Professor of Mediation and Conflict Intervention in NUI Maynooth; Member of the Kennedy Institute of NUI Maynooth; Member of the Institute for Cultural Diplomacy, Berlin; Member of the Varkey Gems Foundation Advisory Board; Member of Crisis Management Initiative; Member of the World Economic Forum Agenda Council on Negotiation and Conflict Resolution; Member of the IMAN Foundation; Advisor to the Legislative Leadership Institute Academy of Foreign Affairs; Senior Advisor to the International Advisory Council to the Harvard International Negotiation Programme; and Director of Co-operation Ireland.

Tecrübeli bir siyasetçi olan Bertie Ahern bir dizi bakanlık görevinden sonra İrlanda Cumhuriyeti Başbakanı olarak görev yapmıştır. Bertie Ahern'in başbakanlık yaptığı dönemdeki en belirleyici gelişme 1998 yılının Nisan ayında Hayırlı Cuma Anlaşmasıyla sonuçlanan barış görüşmesi müzakerelerinin başlatılması olmuştur. Ahern, 2004 yılında Avrupa Konseyi başkanlığı görevini yürütürken Avrupa Birliği'nin üye ülke sayısının 27'ye çıktığı tarihsel süreçte payı olan en önemli isimlerden biri olmuştur. 2008 yılında aktif siyasetten çekilen Bertie Ahern o tarihten bu yana bütün zamanını çatışma çözümü çalışmalarına ayırmakta ve bu amaçla pek çok grupta temaslarda bulunmaktadır. Ahern'in hali hazırda sahip olduğu ünvanlar şunlardır: The Inter Action Council Eşbaşkanlığı, Clinton Küresel İnisiyatif Üyeliği, Bask Ülkesindeki Çatışma Üzerine Çalışma Yürüten Uluslararası Grup Üyeliği, İrlanda Ulusal Üniversitesi Arabuluculuk ve Çatışmaya Müdahale Bölümü Fahri Profesörlüğü, Berlin Kültürel Diplomasi Enstitüsü Üyeliği, Varkey Gems Vakfı Danışma Kurulu Üyeliği, Kriz İdaresi İnisiyatif Üyeliği, Dünya Ekonomik Forumu Müzakere ve Çatışma Çözümü Forumu Konsey Üyeliği, Harvard Uluslararası Müzakere Programı Uluslararası Danışmanlar Konseyi Başkanlığıdır.

Dermot Ahern

Dermot Ahern is a former Irish Member of Parliament and Government Minister and was a key figure for more than 20 years in the Irish peace process, including in negotiations for the Good Friday Agreement and the St Andrews Agreement. He also has extensive experience at the EU Council level, including as a key negotiator and signatory to the Constitutional and Lisbon Treaties. In 2005, he was appointed by the then UN Secretary General Kofi Annan, to be a Special Envoy on the issue of UN Reform.

Geçmişte İrlanda Parlamentosu milletvekilliği ve kabinede bakanlık görevlerinde bulunan Dermot Ahern, 20 yıldan fazla bir süre İrlanda barış sürecinde anahtar bir rol oynamıştır ve bu süre içinde Belfast Anlaşması (Hayırlı Cuma Anlaşması) ve St. Andrews Anlaşması için yapılan müzakerelere dahil olmuştur. AB Konseyi seviyesinde de önemli tecrübeleri olan Ahern, AB Anayasası ve Lizbon Antlaşmaları sürecinde de önemli bir arabulucu ve imzacı olmuştur. 2005 yılında dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından BM Reformu konusunda özel temsilci olarak atanmıştır.

Prof. Dr. Aşkın Asan

Professor Dr. Aşkın Asan is an executive board member of the Maarif Foundation, a member of Turkey's Democracy Platform, and a faculty member at Istanbul Ticaret University. Elected as a Member of the Turkish Grand National Assembly from Ankara, Prof. Dr. Asan served as a vice president of the Parliamentary

Assembly of the Mediterranean and was a member of the Turkish Delegation of the Parliamentary Union of the Organisation of the Islamic Conference during her time in parliamentary office. She is a former Deputy Minister of Family and Social Policies (2011-2014) and was Rector of Avrasya University in Trabzon between 2014-2017.

Maarif Vakfı Mütevelli Heyeti üyesi ve Türkiye Demokrasi Platformu kurucu üyesi olan Aşkın Asan, 23. Dönem'de Ankara Milletvekili olarak Parlamente'da görev yaptı. TBMM'de Akdeniz Parlamenter Asamblesi (APA) Türk Grubu Başkanı, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Komisyonu ve İKÖPAB Türk Grubu Üyesi oldu. 2011-2014 yılları arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bakan Yardımcısı görevini yürüttü. 2014-2017 yılları arasında Avrasya Üniversitesi'nin rektörlüğünü yapan Asan, şu an İstanbul Ticaret Üniversitesi öğretim üyesidir.

Prof. Dr. Mehmet Asutay

Professor Dr. Mehmet Asutay is a Professor of Middle Eastern and Islamic Political Economy & Finance at the Durham University Business School, UK. He researches, teaches and supervises research on Islamic political economy and finance, Middle Eastern economic development and finance, the political economy of the Middle East, including Turkish and Kurdish political economies. He is the Director of the Durham Centre for Islamic Economics and Finance and the Managing Editor of the Review of Islamic Economics, as well as Associate Editor of the American Journal of Islamic Social Science. He is the Honorary Treasurer of the BRISMES (British Society for Middle Eastern Studies); and of the IAIE (International Association for Islamic Economics).

Dr. Mehmet Asutay, İngiltere'deki Durham Üniversitesi'nin İşletme Fakültesi'nde Ortadoğu'nun İslami Siyasal Ekonomisi ve Finansı alanında profesör olarak görev yapmaktadır. Asutay Türk ve Kürt siyasal ekonomisi, İslami siyasal ekonomi, ve Ortadoğu'da siyasal ekonomi konularında dersler vermekte, araştırmalar yapmakta ve yapılan araştırmalara danışmanlık yapmaktadır.

Ali Bayramoğlu

Ali Bayramoğlu is a writer and political commentator. Since 1994, he has contributed as a columnist for a variety of newspapers. He is currently a columnist for Al-Monitor. He is a member of the former Wise Persons Committee in Turkey, established by then-Prime Minister Erdoğan.

Yazar ve siyaset yorumcusu olan Ali Bayramoğlu uzun yıllar günlük yayınlanan Yeni Şafak gazetesinde köşe yazarlığı yapmıştır. Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde oluşturulan Akil İnsanlar Heyetinde yer almıştır. Bayramoğlu köşe yazılarına şu an Al-Monitor'de devam etmektedir.

Prof. Christine Bell

Professor Christine Bell is a legal expert based in Edinburgh, Scotland. She is Professor of Constitutional Law and Assistant Principal (Global Justice) at the University of Edinburgh, Co-director of the Global Justice Academy, and a member of the British Academy. She was chairperson of the Belfast-based

human rights organization, the Committee on the Administration of Justice, from 1995-7, and a founder member of the Northern Ireland Human Rights Commission established under the terms of the Belfast Agreement. In 1999 she was a member of the European Commission's Committee of Experts on Fundamental Rights. She is an expert on transitional justice, peace negotiations, constitutional law and human rights law. She regularly conducts training on these topics for diplomats, mediators and lawyers, has been involved as a legal advisor in a number of peace negotiations, and acted as an expert in transitional justice for the UN Secretary-General, the Office of the High Commissioner for Human Rights, and UNIFEM.

İskoçya'nın başkenti Edinburgh'ta faaliyet yürüten bir hukukçudur. Edinburgh Üniversitesi'nde Anayasa hukuku profesörü olarak ve aynı üniversite bünyesindeki Küresel Adalet Projesinde Müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. İngiliz Akademisi üyesi de olan Bell, 1995-1997 yılları arasında Belfast merkezli İnsan Hakları örgütü Adalet İdaresi Komisyonu başkanı ve Belfast Anlaşması şartları çerçevesinde kurulan Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu kurucu üyesi olarak görev yaptı. 1999'da ise Avrupa Komisyonu Temel Haklar Uzmanlar Komitesi üyeliğinde bulundu. Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermekte, BM Genel Sekreterliği, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi ve UNIFEM'in de dahil olduğu kurumlarda hukuk danışmanı olarak görev yapmaktadır.

Oral Çalışlar

Oral Çalışlar completed his studies at the Ankara University Faculty of Political Sciences. Was President of the Club of Socialist Thought at the university, as well as Secretary-General of the Ankara University Student Union. Wrote for Türk Solu journal which was launched in 1967 and for the Aydınlık journal which was launched in 1968. Was member of the editorial board of Aydınlık journal. Was arrested after the 12th of March 1971 military coup. Remained imprisoned for three years until the Amnesty law adopted in 1974. Was Editor in Chief for the Aydınlık daily newspaper launched in 1978. Was arrested again after the 12th of September 1980 military coup and released in August 1988 after four years in prison. Lived in Hamburg between 1990 and 1992 upon the invitation of the Senate of Hamburg. Worked for Cumhuriyet daily between 1992 and 2008. Broadcast television programmes on different channels, in-

cluding TRT, 24TV, 360, and SKYTÜRK. Transferred from Cumhuriyet daily to Radikal daily in 2008. Between 2004-2007, he was in board of Turkish Journalists Association. He has a permanent press card. Became Editor in Chief for Taraf daily in 2013. Was part of the Wise People Committee in the same year. Later had to leave Taraf daily alongside Halil Berktaş, Alper Görmüş, Vahap Coşkun, Erol Katırcıoğlu, Mithat Sancar, and Yıldırım Oğur, among others, after the intervention of the Gülen Congregation. Returned to Radikal daily. Started writing for Posta daily after 2016, when Radikal was discontinued. Continues work as a commentator on TV news channels. Has 20 published books, including The Leaders' Prison, Hz. Ali, Mamak Prison from the 12th of March to 12th of September, The Kurdish Issue with Öcalan and Burkay, My 68 Memoirs, The Alevis, When Deniz and Friends Were Executed, My Childhood in Tarsus, The History of Gulenism. Recipient of a large number of journalism and research awards. Married (1976) to author and journalist İpek Çalışlar. Father of author Reşat Çalışlar.

Oral Çalışlar Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde eğitimini tamamladı. Üniversitede Sosyalist Fikir Kulübü başkanlığını ve Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği genel sekreterliğini yaptı. 1967'de kurulan Türk Solu ve 1967'de kurulan Aydınlık dergileri için yazdı. Ayrıca Aydınlık dergisinin yayın kurulu üyesiydi. 12 Mart 1971 darbesinden sonra tutuklandı ve 1974'te af yasası çıkana kadar üç yıl cezaevinde kaldı. 1978 yılında çıkan Aydınlık Gazetesi'nin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında tekrardan tutuklandı ve dört yıl cezaevinde kaldıktan sonra Ağustos 1988'de tahliye edildi. Hamburg Senato'sunun daveti üzerine gittiği Hamburg'da 1990-1992 yılları arasında yaşadı. 1992 ve 2008 yılları arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde çalıştı. TRT, 24TV, 360 ve SKYTÜRK de dâhil olmak üzere çeşitli kanallarda televizyon programı yaptı. 2008 yılında Cumhuriyet'ten Radikal Gazetesi'ne geçiş yaptı. 2004-2007 yılları arasında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu'ndaydı. Kendisinin sürekli basın kartı bulunmaktadır. 2013 yılında Taraf Gazetesi Yazı İşleri Müdürü oldu. Aynı yıl Âkil İnsanlar Heyeti'nde yer aldı. Daha sonra, Gülen Cemaati'nin müdahalesi sonucunda, Halil Berktaş, Alper Görmüş, Vahap Coşkun, Erol Katırcıoğlu, Mithat Sancar, Yıldırım Oğur ve diğerleriyle birlikte Taraf'tan ayrıldı. Radikal'e geri dönüş yaptı. Radikal Gazetesi kapandıktan sonra, 2016 yılında Posta Gazetesi için yazmaya başladı. Televizyon programlarına siyaset yorumcusu olarak katılmaya devam etmektedir. 20 kitap yayınlamıştır. Bunların arasında 'Liderler Hapishanesi', 'Hz. Ali', 'Mamak Askeri Cezaevi', 'Öcalan ve Burkay'la Kürt Sorunu', '68 Anılarım', 'Aleviler', 'Denizler İdama Giderken', 'Çocukluğumun Tarsus'u' ve 'Fe-tullahçılığın Tarihi' de bulunmaktadır. Gazetecilik ve araştırma alanlarında birçok ödüle sahiptir. 1976'dan beri yazar ve gazeteci İpek Çalışlar ile evlidir. Yazar Reşat Çalışlar'ın babasıdır.

Cengiz Çandar

Cengiz Çandar is currently a columnist for Al-Monitor, a widely respected online magazine that provides analysis on Turkey and the Middle East. He is a former war correspondent and an expert on the Middle East. He served as a special adviser to the former Turkish president, Turgut Ozal. Cengiz Çandar is a Distinguished Visiting Scholar at the Stockholm University Institute for Turkish Studies (SUITS).

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar uzun yıllar Radikal gazetesi için köşe yazarlığı yapmıştır. Al Monitor haber sitesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Ortadoğu konusunda önemli bir uzman olan Çandar, bir dönem savaş muhabiri olarak çalışmış ve Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık yapmıştır.

Andy Carl

Andy Carl is an independent expert on conflict resolution and public participation in peace processes. He believes that building peace is not an act of charity but an act of justice. He co-founded and was Executive Director of Conciliation Resources. Previously, he was the first Programme Director with International Alert. He is currently an Honorary Fellow of Practice at the School of Law, University of Edinburgh. He serves as an adviser to a number of peacebuilding initiatives including the Inclusive Peace and Transition Initiative at the Graduate Institute in Geneva, the Legal Tools for Peace-Making Project in Cambridge, and the Oxford Research Group, London.

Andy Carl çatışma çözümü ve barış süreçlerine kamusal katılımın sağlanması üzerine çalışan bağımsız bir uzmandır. Barışın inşasının bir hayırseverlik faaliyetinden ziyade adaletin yerine getirilmesi çabası olduğuna inanan Carl, çatışma Çözümü alanında çalışan etkili kurumlardan biri olan Conciliation Resources'un kurucularından biridir. Bir dönem Uluslararası Uyarı (International Alert) isimli kurumda Program Direktörü olarak görev yapan Carl, halen Edinburgh Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde Fahri Bilim Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktadır. Barış inşası üzerine çalışan Cenevre Mezunlar İniyatifi bünyesindeki Barış ve Geçiş Dönemi İniyatifi, Cambridge'te yürütülen Barışın İnşası için Yasal Araçlar Projesi ve Londra'da faaliyet yürüten Oxford Araştırma Grubu gibi bir dizi kurum ve oluşuma danışmanlık yapmaya devam etmektedir.

Dr. Vahap Coşkun

Dr. Vahap Coşkun is a Professor of Law at University of Dicle in Diyarbakır where he also completed his bachelor's and master's degrees in law. Coşkun received his PhD from Ankara University Faculty of Law. He has written for Serbestiyet and Kurdistan24 online newspaper. He has published books on human rights, constitutional law, political theory and social peace. Coşkun was a member of the former Wise Persons Commission in Turkey (Central Anatolian Region).

Dr. Vahap Coşkun Diyarbakır'da, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Lisans ve lisansüstü eğitimini Dicle Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Doktoru tamamlamıştır. Serbestiyet ve Kurdistan 24 online gazetesinde makale yazan Coşkun, insan hakları, anayasa hukuku, siyasal teori ve toplumsal barış konulu kitaplar yayınlamıştır. Coşkun, Akil İnsanlar Komisyonu'nun İç Anadolu bölgesi üyesiydi.

Ayşegül Doğan

Ayşegül Doğan is a journalist who has conducted interviews, created news files and programmes for independent news platforms. She studied at the Faculty of Cultural Mediation and Communications at Metz University, and Paris School of Journalism. As a student, she worked at the Ankara bureau of Agence-France Presse (AFP), the Paris bureau of Courier International and at the Kurdish service of The Voice of America. She worked as a programme creator at Radyo Ekin, and as a translator-journalist for the Turkish edition of Le Monde Diplomatique. She was a lecturer at the Kurdology department of National Institute of Oriental Languages and Civilizations in Paris. She worked on political communications for a long time. From its establishment in 2011 to its closure in 2016, she worked as a programmes coordinator at IMC TV. She prepared and presented the programme "Gündem Müzakere" on the same channel.

Bağımsız haber platformlarına özel röportaj, haber dosyası ve programlar hazırlayan gazeteci Ayşegül Doğan; Metz Üniversitesi Medyasyon Kültürel ve İletişim Fakültesi'nin ardından eğitimine Paris Yüksek Gazetecilik Okulu'nda devam etti. Okul yıllarında, Fransız Haber Ajansı-AFP'nin Ankara, Courier International'in Paris bürosunda ve Amerika'nın Sesi Kürtçe servisinde gazeteciliği deneyimledi. Radyo Ekin'de programcı, Le Monde Diplomatique Türkçe'de çevirmen gazeteci olarak çalıştı. Paris'te yaşadığı süre içinde Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Ensti-

tüsü Kürdoloji bölümünde okutmanlık yaptı. Uzunca bir süre siyaset iletişimi ile ilgilendi. 2011'de kurulan IMC TV 2016'da kapatılana dek; program koordinatörü olarak çalıştı. Aynı kanalda "Gündem Müzakere" programını hazırladı ve sundu. Halen ülkesindeki pek çok meslektaş gibi etik ilkelere bağlı; bağımsız bir gazeteci olarak çalışma arayış, istek ve heyecanını koruyor.

Vegard Ellefsen

Vegard is a Norwegian diplomat who retired 31 August 2019 from the foreign service when he left his last posting as ambassador to Ankara. He has been twice posted to NATO both as Permanent representative on the North Atlantic Council and deputy to the same position. He has earlier been posted to the

Norwegian mission to the U.N. in New York and to the Embassy in

Ottawa. In the Norwegian Ministry of foreign affairs he has been Political Director, Director General for the Regional division, Director of the Minister's secretariat and special envoy to the Sudan peace talks and special envoy to Syria and Iraq. Mr. Ellefsen has a Master in Political Science from the University of Oslo.

Norveçli bir diplomat olan Vegard, 31 Ağustos 2019'da dışişlerinden emekli olduğunda Ankara'da büyükelçi olarak görev yapmaktaydı. İki kere NATO'ya atanan Vergard, Kuzey Atlantik Konseyi Daimi Temsilcisi ve Daimi Temsilci Yardımcısı olarak görev yapmıştır. Daha öncesinde de New York'ta Norveç Birleşmiş Milletler Daimi Temsilciliği'nde ve Ottawa Büyükelçiliği'nde bulundu. Norveç Dış İşleri Bakanlığı'nda Siyasi İşler Direktörü, Bölgesel Bölünme Genel Müdürü, bakanın Özel Kalem Müdürlüğü Direktörü, Sudan barış müzakereleri özel temsilcisi ve Suriye ve Irak özel temsilcisi olarak görev aldı. Ellefsen Oslo Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi yüksek lisansı yapmıştır.

Prof. Dr. Fazıl Hüsnü Erdem

Dr. Fazıl Hüsnü Erdem is Professor of Constitutional Law and Head of the Department of Constitutional Law at Dicle University, Diyarbakır. In 2007, Erdem was a member of the commission which was established to draft a new constitution to replace the Constitution of 1982 which was introduced following the coup d'état of 1980. Erdem was a member of the Wise Persons Committee in Turkey, established by then Prime Minister Erdoğan, in the team that was responsible for the South-eastern Anatolia Region.

Fazıl Hüsnü Erdem Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı'dır. 2007'de, 1980 darbesinin takiben yürürlüğe giren 1982 darbe anayasasını değiştirmek üzere kurulan yeni anayasa hazırlama komisyonunda yer almıştır. Erdem, 2013'de Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Demokratik açılım ve çözüm süreci kapsamında oluşturulan Akil İnsanlar Heyeti üyesidir.

Prof. Dr. Salomón Lerner Febres

Professor Dr. Salomón Lerner Febres holds a PhD in Philosophy from Université Catholique de Louvain. He is Executive President of the Center for Democracy and Human Rights and Professor and Rector Emeritus of Pontifical Catholic University of Peru. He is former President of the Truth and Reconciliation Commission of Peru. Prof. Lerner has given many talks and speeches about the role and the nature of university, the problems of scholar research in higher education and about ethics and public culture. Furthermore, he has participated in numerous conferences in Peru and other countries about violence and pacification. In addition, he has been a speaker and panellist in multiple workshops and symposiums about the work and findings of the Truth and Reconciliation Commission of Peru. He has received several honorary doctorates as well as numerous recognitions and distinctions of governments and international human rights institutions.

Prof. Salomón felsefe alanındaki doktora eğitimini Belçika'daki Université Catholique de Louvain'de tamamlamıştır. Peru'daki Pontifical Catholic Üniversitesi'nin onursal rektörü sıfatını taşıyan Prof. Salomón Lerner Febres, aynı üniversite bünyesindeki Demokrasi ve İnsan Hakları Merkezi'nin de başkanlığını yapmaktadır. Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu eski başkanıdır. Üniversitenin rolü ve doğası, akademik çalışmalarda karşılaşılan zorluklar, etik ve kamu kültürü konulu çok sayıda konuşma yapmış, şiddet ve pasifizm konusunda Peru başta olmak üzere pek çok ülkede yapılan konferanslara konuşmacı olarak katılmıştır.

Prof. Mervyn Frost

Professor Mervyn Frost teaches International Relations, and was former Head of the Department of War Studies, at King's College London, UK. He was previously Chair of Politics at the University of Natal, Durban, South Africa and was President of the South African Political Studies Association. He currently sits on the editorial boards of International Political Sociology and the Journal of International Political Theory, among others. He is an expert on human rights in international relations, humanitarian intervention, justice in world politics, democratising global governance, the just war tradition in an era of New Wars, and ethics in a globalising world.

Londra'daki King's College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Daha önce Güney Afrika'nın Durban şehrindeki Natal Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi bölümünün başkanlığını yapmıştır. Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Başkanlığı görevinde de bulunan Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsancıl Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

David Gorman, Director, Eurasia,

David has more than 25 years of experience in the field of peacemaking. He started his career in the Middle East and he went on to work for international organisations on a wide range of conflicts around the world. David has been based in the Philippines, Indonesia, Liberia, Bosnia as well as the West Bank and Gaza and has been working in Eurasia for the last several years. He graduated from the London School of Economics, was featured in the award winning film 'Miles and War' as well as several publications and has published several articles on mediation.

David'in barış inşası alanında 25 yıldan fazla deneyimi bulunmaktadır. David kariyerine Orta Doğu'da başladı ve daha sonra uluslararası kurumlarda, dünyanın çeşitli yerlerinde olan çatışmalar üzerinde çalıştı. Kendisi Filipinler, Endonezya, Liberya, Bosna, Batı Şeria ve Gazze'de bulundu. Son birkaç yıldır da Avrasya bölgesinde çalışmaktadır. David London School of Economics'den mezun oldu, ödüllü 'Miles and War' filminde ve çeşitli yayınlarda yer aldı ve arabuluculukla ilgili çeşitli makaleler yayımladı.

Martin Griffiths

Martin Griffiths is a senior international mediator and currently the UN's Envoy to Yemen. From 1999 to 2010 he was the founding Director of the Centre for Humanitarian Dialogue in Geneva where he specialised in developing political dialogue between governments and insurgents in a range of countries across

Asia, Africa and Europe. He is a co-founder of Inter Mediate, a London based NGO devoted to conflict resolution, and has worked for international organisations including UNICEF, Save the Children, Action Aid, and the European Institute of Peace. Griffiths has also worked in the British Diplomatic Service and for the UN, including as Director of the Department of Humanitarian Affairs (Geneva), Deputy to the Emergency Relief Coordinator (New York), Regional Humanitarian Coordinator for the Great Lakes, Regional Coordinator in the Balkans and Deputy Head of the Supervisory Mission in Syria (UNSMIS).

Üst düzeyde uluslararası bir arabulucu olan Martin Griffiths, uluslararası bir arabulucudur ve yakın zamanda BM Yemen Özel Temsilcisi olarak atanmıştır. Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarındaki çeşitli ülkelerde hükümetler ile isyancı gruplar arasında siyasi diyalog geliştirilmesi üzerine çalışan Cenevre'deki İnsani Diyalog Merkezi'nin (Centre for Humanitarian Dialogue) kurucu direktörü olan Martin Griffiths 1999-2010 yılları arasında bu görevi sürdürmüştür. Çatışma çözümü üzerine çalışan Londra merkezli Inter Mediate'in kurucuları arasında bulunan Griffiths, UNICEF, Save the Children ve Action Aid isimli uluslararası kurumlarda da görev yapmıştır. İngiltere Diplomasi Servisi'ndeki hizmetlerinin yanı sıra Birleşmiş Milletler bünyesinde Cenevre Ofisi'nde İnsani Faaliyetler Bölümü'nde yönetici, New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı, Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel Koordinatörü ve BM eski Genel Sekreteri Kofi Annan'ın BM ve Arap Birliği adına Suriye özel temsilciliği yaptığı dönemde kendisine baş danışmanlık yapmıştır.

Kezban Hatemi

Kezban Hatemi holds an LL.B. from Istanbul University and is registered with the Istanbul Bar Association. She has worked as a self employed lawyer, as well as Turkey's National Commission to UNESCO and a campaigner and advocate during the Bosnian War. She was involved in drafting the Turkish Civil Code and Law of Foundations as well as in preparing the legal groundwork for the chapters on Religious Freedoms and Minorities and Community Foundations within the Framework Law of Harmonization prepared by Turkey in preparation for EU accession. She has published articles on women's, minority groups, children, animals and human rights and the fight against drugs. She is a member of the former Wise Persons Committee in Turkey, established by then Prime Minister Erdoğan, and sits on the Board of Trustees of the Technical University and the Darulacaze Foundation.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaya başlamıştır. Serbest avukatlık yapmanın yanı sıra UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nda hukukçu olarak görev yapmış, Bosna savaşı sırasında sürdürülen savaş karşıtı kampanyalarda aktif olarak yer almıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci gereği hazırlanan Uyum Yasaları Çerçeve Yasasının Dini Özgürlükler, Azınlıklar ve Vakıflar ile ilgili bölümlerine ilişkin hukuki çalışmalarda yer almış, Türk Ceza Kanunu ve Vakıflar Kanunu'nun taslaklarının hazırlanmasında görev almıştır. İnsan hakları, kadın hakları, azınlık hakları, çocuk hakları, hayvan hakları ve uyuşturucu ile mücadele konularında çok sayıda yazılı eseri vardır. Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde oluşturulan Akil İnsanlar Heyetinde yer almıştır. Bunun yanı sıra İstanbul Üniversitesi ile Darülaceze Vakfı Mütevelli heyetlerinde görev yapmaktadır.

Dr. Edel Hughes

Dr. Edel Hughes is a Senior Lecturer in Law at Middlesex University. Prior to joining Middlesex University, Dr Hughes was a Senior Lecturer in Law at the University of East London and a Lecturer in Law and the University of Limerick. She was awarded an LL.M. and a PhD in International Human Rights Law from the National University of Ireland, Galway, in 2003 and 2009, respectively. Her research interests are in the areas of international human rights law, public international law, and conflict transformation, with a regional interest in Turkey and the Middle East. She has published widely on these areas.

Kadir İnanır

Kadir İnanır was born in 1949 Fatsa, Ordu. He is an acclaimed actor and director, and has starred in well over a hundred films. He has won several awards for his work in Turkish cinema. He graduated from Marmara University Faculty of Communication. In 2013 he became a member of the Wise Persons Committee for the Mediterranean region.

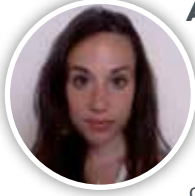
Ünlü oyuncu ve yönetmen Kadir İnanır, 100'ü aşkın filmde rol almış ve Türk sinemasına katkılarında dolayı pek çok ödüle layık görülmüştür. 1949 senesinde Ordu, Fatsa'da doğan İnanır, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon Bölümünden mezun olmuştur. 2013 senesinde barış sürecini yönetmek amacıyla kurulan Akil İnsanlar Heyeti'ne Akdeniz Bölgesi temsilcisi olarak girmiştir.

Prof. Dr. Ahmet İnel

Professor Ahmet İnel is a former faculty member of Galatasaray University in Istanbul, Turkey and Paris 1 Panthéon Sorbonne University, France. He is Managing Editor of the Turkish editing house, İletisim, and member of the editorial board of monthly review, Birikim. He is a regular columnist at Cumhuriyet newspaper and an author who published several books and articles in both Turkish and French.

İletişim Yayınları Yayın Kurulu Koordinatörlüğünü yürüten Ahmet İnel, Galatasaray Üniversitesi ve Paris 1 Panthéon-Sorbonne Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Birikim Dergisi yayın kolektifi üyesi ve Cumhuriyet Gazetesinde köşe yazarıdır. Türkçe ve Fransızca olmak üzere çok sayıda kitabı ve makalesi bulunmaktadır.

Aleka Kessler

Aleka Kessler works as Project Officer at the Centre for Humanitarian Dialogue (HD). Having joined HD in 2017 to work on Syria, Aleka has been coordinating mediation project in complex conflict settings. Previously, Aleka also worked with Médecins Sans Frontières and the United Nations Association Mexico. She holds a degree in International Relations from the University of Geneva and a Master's degree in Development Studies from the Graduate Institute of International and Development Studies in Geneva, where she specialized in humanitarian affairs, negotiation and conflict resolution.

Aleka Kessler İnsani Diyalog Merkezi'nde (HD) proje sorumlusu olarak çalışmaktadır. Suriye üzerinde çalışmak için 2017 yılında HD'ye katılan Kessler, karmaşık çatışma ortamlarında arabuluculuk projesini yürütmektedir. Kessler daha önce Sınır Tanımayan Doktorlar ve Meksika Birleşmiş Milletler Derneği'nde çalışmıştır. Lisans eğitimini Cenevre Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlayan Kessler, daha sonra yüksek lisansını yine Cenevre'de bulunan Uluslararası ve Kalkınma Çalışmaları Yüksek Lisans Enstitüsü'nde (IHEID) Kalkınma Çalışmaları alanında yaptı. Kessler insanı yardım, arabuluculuk ve çatışma çözümü alanlarında uzmanlaşmıştır.

Avila Kilmurray

Avila Kilmurray is a founding member of the Northern Ireland Women's Coalition. She was part of the Coalition's negotiating team for the Good Friday Agreement and has written extensively on community action, the women's movement and conflict transformation. She serves as an adviser on the Ireland Committee of the Joseph Rowntree Charitable Trust as well as a board member of Conciliation Resources (UK) and the Institute for British Irish Studies. She was the first Women's Officer for the Transport & General Workers Union for Ireland (1990-1994) and from 1994-2014 she was Director of the Community Foundation for Northern Ireland, managing EU PEACE funding for the re-integration of political ex-prisoners in Northern Ireland as well as support for community-based peace building. She is a recipient of the Raymond Georis Prize for Innovative Philanthropy through the European Foundation Centre. Kilmurray is working as a consultant with The Social Change Initiative to support work with the Migrant Learning Exchange Programme and learning on peace building.

Avila Kilmurray, Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu'nun kurucusudur ve bu siyasi partinin temsilcilerinden biri olarak Hayırlı Cuma Anlaşması müzakerelerine katılmıştır. Toplumsal tepki, kadın hareketi ve çatışmanın dönüşümü gibi konularda çok sayıda yazılı eseri vardır. Birleşik Krallık ve İrlanda'da aralarında Conciliation Resources (Uzlaşma Kaynakları), the Global Fund for Community Foundations (Toplumsal Vakıflar için Kürsel Fon), Conflict Resolution Services Ireland (İrlanda Çatışma Çözümü Hizmetleri) ve the Institute for British Irish Studies (Britanya ve İrlanda çalışmaları Enstitüsü) isimli kurumlarda yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır. 1990-94 yılları arasında Ulaşım ve Genel İşçiler Sendikası'nda Kadınlardan Sorumlu Yönetici olarak çalışmış ve bu görevi yerine getiren ilk kadın olmuştur. 1994-2014 yılları arasında Kuzey İrlanda Toplum Vakfı'nın direktörlüğünü yapmış ve bu görevi sırasında eski siyasi mahkumların yeniden entegrasyonu ile barışın toplumsal zeminde yeniden inşasına dair Avrupa Birliği fonlarının idaresini yürütmüştür. Avrupa Vakıflar Merkezi tarafından verilen Yenilikçi Hayırseverler Raymond Georis Ödülü'nün de sahibidir.

Prof. Ram Manikkalingam

Professor Ram Manikkalingam is founder and director of the Dialogue Advisory Group, an independent organisation that facilitates political dialogue to reduce violence. He is a member of the Special Presidential Task Force on Reconciliation in Sri Lanka and teaches politics at the University of Amsterdam.

Previously, he was a Senior Advisor on the Sri Lankan peace process to then President Kumaratunga. He has served as an advisor with Ambassador rank at the Sri Lanka Mission to the United Nations in New York and prior to that he was an advisor on International Security to the Rockefeller Foundation. He is an expert on issues pertaining to conflict, multiculturalism and democracy, and has authored multiple works on these topics. He is a founding board member of the Laksham Kadirgamar Institute for Strategic Studies and International Relations, Colombo, Sri Lanka.

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör olarak görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için danışmanlık yapmıştır. Danışmanlık görevini hala sürdürmektedir. Uzmanlık alanları arasında çatışma, çokkültürlülük, demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Sri Lanka'daki Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Bejan Matur

Bejan Matur is a renowned Turkey-based author and poet. She has published ten works of poetry and prose. In her writing she focuses mainly on Kurdish politics, the Armenian issue, minority issues, prison literature and women's rights. She has won several literary prizes and her work has been translated into over 28 languages. She was formerly Director of the Diyarbakır Cultural Art Foundation (DKSV). She is a columnist for the Daily Zaman, and occasionally for the English version, Today's Zaman.

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir. Şiir ve gazetecilik alanında yayımlanmış 10 kitabı bulunmaktadır. 2012 yılının başına kadar yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 28 değişik dile çevrilen Matur, çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Prof. Monica McWilliams

Professor Monica McWilliams teaches in the Transitional Justice Institute at Ulster University in Northern Ireland. She currently serves on a three-person panel established by the Northern Ireland government to make recommendations on the disbandment of paramilitary organisations in Northern Ireland. During the Northern Ireland peace process, Prof. McWilliams co-founded the Northern Ireland Women's Coalition political party and was elected as a delegate to the Multi-Party Peace Negotiations, which took place in 1996 to 1998. She was also elected to serve as a member of the Northern Ireland Legislative Assembly from 1998 to 2003. Prof. McWilliams is a signatory of the Belfast/Good Friday Agreement and has chaired the Implementation Committee on Human Rights on behalf of the British and Irish governments. For her role in delivering the peace agreement in Northern Ireland, Prof. McWilliams was one recipient of the John F. Kennedy Leadership and Courage Award.

Prof. Monica McWilliams, Ulster Üniversitesi'ndeki Geçiş Dönemi Adaleti Enstitüsü'ne bağlı Kadın Çalışmaları Bölümü'nde öğretim üyesidir. 2005- 2011 yılları arasında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu Komiseri olarak Kuzey İrlanda Haklar Beyannamesi için tavsiyeler hazırlamaktan sorumlu olarak görev yapmıştır. Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu'nun kurucularından olan Prof. McWilliams 1998 yılında Belfast (Hayırlı Cuma) Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla sonuçlanan Çok Partili Barış Görüşmeleri'nde yer almıştır.

Hanne Melfald

Hanne Melfald worked with the Norwegian Ministry of Foreign Affairs for eight years including as the Senior Adviser to the Secretariat of the Foreign Minister of Norway before she became a Project Manager in HD's Eurasia office in 2015. She previously worked for the United Nations for six years including two years with the United Nations Assistance Mission in Afghanistan as Special Assistant to the Special Representative of the Secretary-General. She has also worked for the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs in Nepal and Geneva, as well as for the Norwegian Refugee Council and the Norwegian Directorate of Immigration. Melfald has a degree in International Relations from the University of Bergen and the University of California, Santa Barbara, as well as a Master's degree in Political Science from the University of Oslo.

Hanne Melfald, başkanlık dahil olmak üzere 8 yıl boyunca Norveç Dışişleri Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde bulunmuş, 2015 yılından itibaren İnsani Diyalog için Merkez isimli kurumun Avrasya biriminde Proje Müdürü olarak çalışmaya başlamıştır. Geçmişte Birleşmiş Milletler bünyesinde görev almış, bu görevi sırasında 2 yıl boyunca Birleşmiş Milletler'in Afganistan Yardım Misyonunda BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi olarak görev yapmıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletler Cenevre Yerleşkesi bünyesinde bulunan Nepal İnsani Yardım Koordinasyon Ofisinde de görev almıştır. Bir dönem Norveç Sığınmacılar Konseyi ve Norveç Göçmenlik İşleri Müdürlüğünde çalışan Hanna Melfald Norveç'in Bergen ve ABD'nin Kaliforniya Üniversitelerinde aldığı Uluslararası İlişkiler eğitimini Oslo Üniversitesinde aldığı Siyaset Bilimi yüksek lisans eğitimiyle tamamlamıştır.

Roelf Meyer

Meyer is currently a consultant on international peace processes having advised parties in Northern Ireland, Sri Lanka, Rwanda, Burundi, Iraq, Kosovo, the Basque Region, Guyana, Bolivia, Kenya, Madagascar, and South Sudan. Meyer's experience in international peace processes stems from his involvement in the settlement of the South African conflict in which he was the government's chief negotiator in constitutional negotiations with the ANC's chief negotiator and current South African President, Cyril Ramaphosa. Negotiating the end of apartheid and paving the way for South Africa's first democratic elections in 1994, Meyer continued his post as Minister of Constitutional Affairs in the Cabinet of the new President, Nelson Mandela. Meyer retired as a Member of Par-

liament and as the Gauteng leader of the National Party in 1996 and co-founded the United Democratic Movement (UDM) political party the following year. Retiring from politics in 2000, Meyer has since held a number of international positions, including membership of the Strategy Committee of the Project on Justice in Times of Transition at Harvard University.

Roelf Meyer, Güney Afrika'daki barış sürecinde iktidar partisi Ulusal Parti adına başmüzakereci olarak görev yapmıştır. O dönem Afrika Ulusal Kongresi (ANC) adına başmüzakereci olarak görev yapan ve şu an Güney Afrika devlet başkanı olan Cyril Ramaphosa ile birlikte yürüttüğü müzakereler sonrasında Güney Afrika'daki ırkçı apartheid rejim sona erdirilmiş ve 1994 yılında ülkedeki ilk özgür seçimlerin yapılması sağlanmıştır. Yapılan seçim sonrası yeni devlet başkanı seçilen Nelson Mandela kurduğu ilk hükümette Roelf Meyer'e Anayasal İlişkilerden Sorumlu Bakan olarak görev vermiştir. Roelf Meyer 2011-2014 yılları arasında Güney Afrika Savunma Değerlendirme Komitesine başkanlık yapmış, aynı zamanda aktif olan bazı barış süreçlerine dahil olarak Kuzey İrlanda, Sri Lanka, Ruanda, Burundi, Irak, Kosova, Bask Bölgesi, Guyana, Bolivya, Kenya, Madagaskar ve Güney Sudan'da çatışan taraflara danışmanlık yapmıştır.

Mark Muller QC

Mark Muller, QC, is a senior advocate at Doughty Street Chambers (London) and the Scottish Faculty of Advocates (Edinburgh) where he specialises in public international law and human rights. Muller is also currently on the UN Department of Political Affairs Standby Team of Mediation Experts and is the UN Special Envoy to Syria in the Syrian peace talks. He has many years' experience of advising numerous international bodies, such as Humanitarian Dialogue (Geneva) and Inter-Mediate (London) on conflict resolution, mediation, confidence-building, ceasefires, power-sharing, humanitarian law, constitution-making and dialogue processes. Muller also co-founded Beyond Borders and the Delfina Foundation.

Mark Muller Londra merkezli Doughty Street Chambers Hukuk Bürosu'na ve Edinburg'daki İskoç Avukatlar Birliği'ne bağlı olarak çalışan tecrübeli bir hukukçudur. Uluslararası kamu hukuku ve insan hakları hukuku alanında uzman olan Muller, Afganistan, Libya, Irak ve Suriye gibi çeşitli çatışma alanlarında uzun seneler çatışma çözümü, arabuluculuk, çatışmasızlık ve iktidar paylaşımı konusunda danışmanlık hizmeti vermiştir. 2005'den bu yana İnsani Diyalog için Merkez (Centre for Humanitarian Dialogue), Çatışma Ötesi (Beyond Borders) ve Inter Mediate (Arabulucu) isimli kurumlara kıdemli danışmanlık yapmaktadır.

Avni Özgürel

Mehmet Avni Özgürel is a Turkish journalist, author and screenwriter. Having worked in several newspapers such as Daily Sabah and Radikal, Özgürel is currently the editor in chief of the daily Yeni Birlik and a TV programmer at TRT Haber. He is the screenwriter of the 2007 Turkish film, Zincirbozan, on the 1980 Turkish coup d'état, Sultan Avrupa'da (2009), on Sultan Abdülaziz's 1867 trip to Europe; and Mahpeyker (2010): Kösem Sultan, on Kösem Sultan. He is also the screenwriter and producer of 2014 Turkish film, Darbe (Coup), on the February 07, 2012 Turkish intelligence crisis. In 2013 he was appointed a member of the Wise Persons Committee in Turkey established by then Prime Minister Erdoğan.

Gazeteci-yazar Avni Özgürel, uzun yıllar Milliyet, Akşam, Sabah ve Radikal gibi çeşitli gazetelerde haber müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaptı. 2013 yılında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Demokratik açılım ve çözüm süreci kapsamında oluşturulan Akil İnsanlar Heyeti üyesidir. 1980 darbesini konu eden belgesel film Zincirbozan (2007), Sultan Abdülaziz'in 1867'de Avrupa'ya yaptığı yolculuğu konu eden Sultan Avrupa'da (2009), Mahpeyker: Kösem Sultan (2010) ve 7 Şubat Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) operasyonunun anlatıldığı "Darbe" filmleri senaristliğini ve yapımcılığını üstlendiği projeler arasındadır. Özgürel, şu anda Yeni Birlik gazetesinin sahibi ve genel yayın yönetmenidir. Ayrıca TRT Haber'de program yapmaktadır.

Harvard Hukuk Fakültesi üyesi olan Muller bir dönem İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu başkanlığı ve Barolar Konseyi Hukukun Üstünlüğü Birimi başkanlığı görevlerini de yürütmüştür. Kültürel diyalog yoluyla barışı ve uluslararası anlayışı teşvik etme amacıyla İskoçya'da kurulan Sınırlar Ötesi (Beyond Borders) isimli oluşumun kurucusu olan Muller halen BM Siyasal İlişkiler Birimi bünyesindeki Arabulucular Destek Ekibinde Kıdemli Arabuluculuk Uzmanı olarak görev yapmaktadır.

Prof. John Packer

Professor John Packer is Associate Professor of Law and Director of the Human Rights Research and Education Centre (HRREC) at the University of Ottawa in Canada. Prof. Packer has worked for inter-governmental organisations for over 20 years, including in Geneva for the UN High Commissioner for Refugees, the International Labour Organisation, and for the UN High Commissioner for Human Rights. From 1995 to 2004, Prof. Packer served as Senior Legal Adviser and then the first Director of the Office of the OSCE High Commissioner on National Minorities in The Hague. In 2012 – 2014, Prof. Packer was a Constitutions and Process Design Expert on the United Nation's Standby Team of Mediation Experts attached to the Department of Political Affairs, advising in numerous peace processes and political transitions around the world focusing on conflict prevention and resolution, diversity management, constitutional and legal reform, and the protection of human rights.

Dr. John Packer Kanada'da Ottawa Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doçent ve İnsan Hakları Araştırma ve Eğitim Merkezi (Human Rights Research and Education Centre) müdürüdür. 20 yıl boyunca Packer BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Çalışma Örgütü ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği gibi Cenevre'de bulunan hükümetler arası örgütlerde çalışmıştır. 1995'ten 2004'e kadar Lahey'de Packer Kıdemli Hukuk Danışmanı, ardından da Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği birinci müdürü olarak görev almıştır. 2012-2014 yıllarında Packer BM Arabuluculuk Uzmanlar Ekibi siyasi ilişkiler biriminde Anayasa ve Süreçlerin Tasarımı Uzmanı olarak yer aldı. Dünyadaki birçok barış süreci ve siyasi geçişler konusunda danışmanlık yapan Pecker, çatışma önleme ve çözümü, çeşitlilik yönetimi, anayasa ve hukuk reformları ve insan hakları korumasına odaklanmıştır.

Jonathan Powell

Jonathan Powell is the founder and CEO of Inter Mediate, an NGO devoted to conflict resolution around the world. In 2014, Powell was appointed by former Prime Minister David Cameron to be the UK's Special Envoy to Libya. He also served as Tony Blair's Chief of Staff in opposition from 1995 to 1997 and again as his Chief of Staff in Downing Street from 1997 to 2007. Prior to his involvement in British politics, Powell was the British Government's chief negotiator on Northern Ireland from 1997 to 2007 and played a key part in leading the peace negotiations and its implementation.

Ortadoğu, Latin Amerika ve Asya'da yaşanan çatışmaların çözümü üzerine çalışan ve devletten bağımsız arabuluculuk kurumu olan Birleşik Krallık merkezli Inter Mediate'in kurucusudur ve İcra Kurulu Başkanıdır. 2014 yılında Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron tarafından Libya konusunda Özel Temsilci olarak atanmıştır. 1995-2007 yılları arasında Birleşik Krallık eski Başbakanı Tony Blair kabinesinde Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuş, 1997 yılından itibaren Kuzey İrlanda sorununun çözümü için yapılan görüşmelere Britanya adına başmüzakereci olarak katılmıştır. 1978-79 yılları arasında BBC ve Granada TV için gazeteci olarak çalışmış, 1979-1994 yılları arasında ise Britanya adına diplomatlık yapmıştır.

Sir Kieran Prendergast

Sir Kieran Prendergast is a former British diplomat who served as the Under-Secretary General for Political Affairs at the United Nations from 1997 to 2005 and as High Commissioner to Kenya from 1992 to 1995 and to Zimbabwe from 1989 to 1992.

During his time at the UN, Prendergast stressed the human rights violations and ethnic cleansing that occurred during the War in Darfur and was involved in the 2004 Cyprus reunification negotiations. Since his retirement from the UN, he has conducted research at the Belfer Center for Science and International Affairs (United States) and is a member of the Advisory Council of Independent Diplomat (United States). Prendergast also holds a number of positions, including Chairman of the Anglo-Turkish Society, a Trustee of the Beit Trust, and Senior Adviser at the Centre for Humanitarian Dialogue.

Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya ve ABD'de diplomat olarak çalışmıştır. Birleşik Krallık Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosu'nun (Foreign and Commonwealth Office) Güney Afrika'daki Apartheid rejimi ve Namibya konularıyla ilgilenen birimine başkanlık etmiştir. Bir dönem BM Siyasal İlişkiler Biriminde Müsteşar olarak çalışmış, BM Genel Sekreteri'nin Barış ve Güvenlik konulu yönetim kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerde barış çabalarına dahil olmuştur.

Rajesh Rai

Rajesh Rai was called to the Bar in 1993 with his areas of expertise including human rights law, immigration and asylum law, and public law. He has been treasurer of 1MCB Chambers (London) since 2015 and has also been a Director of an AIM-listed investment company where he led their renewable energy portfolio.

Rai is a frequent lecturer on a wide variety of legal issues, including immigration and asylum law and freedom of experience (Bar of Armenia), minority linguistic rights (European Parliament), and women's and children's rights in areas of conflict (cross-border conference to NGOs working in Kurdish regions). He is also Founder Director of HIC, a community centred NGO based in Cameroon.

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosu'na kaydolmuştur. İnsan Hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma Hakkı hukuku ile Kamu Hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Kamerun'daki HIC isimli sivil toplum örgütü ile Uganda'daki Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants – JCWI – (Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminerler ve dersler vermiştir.

Sir David Reddaway

Sir David Reddaway is a retired British diplomat currently serving as Chief Executive and Clerk of the Goldsmiths' Company in London. During his previous career in the Foreign and Commonwealth Office, he served as Ambassador to Turkey (2009-2014), Ambassador to Ireland (2006-2009), High Commissioner to Canada (2003-2006),

UK Special Representative for Afghanistan (2002), and Charge d'Affaires in Iran (1990-1993). His other assignments were to Argentina, India, Spain, and Iran, where he was first posted during the Iranian Revolution.

Halen çeşitli özel şirket ve üniversitelere danışman, yönetim kurulu üyesi ve konsültasyon uzmanı olarak hizmet etmektedir. 2016 yılının Ocak ayından bu yana Londra Üniversitesi bünyesindeki Goldsmith Koleji'nde Konsey üyesi ve Goldsmith şirketine yönetici katip olarak görev yapmaya başlamıştır. Bir dönem Birleşik Krallık adına Türkiye ve İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapan Reddaway bu görevinden önce Birleşik Krallık adına Kanada'da Yüksek Misyon Temsilcisi, Afganistan'da Özel Temsilci, İran'da ise Diplomatik temsilci olarak görev yapmıştır. Bu görevlerinin yanı sıra İspanya, Arjantin, ve Hindistan'da diplomatik görevler üstlenmiştir.

Prof. Naomi Roht-Arriaza

Professor Naomi Roht-Arriaza is a Distinguished Professor of Law at the Hastings College of Law, University of California (San Francisco) and is renowned globally for her expertise in transitional justice, international human rights law, and international humanitarian law. She has extensive knowledge of, and experience in, post-conflict procedures in Latin America and Africa.

Roht-Arriaza has contributed to the defence of human rights through legal and social counselling, her position as academic chair, and her published academic works.

Prof. Naomi Roht-Arriaza Amerika Birleşik Devletleri'nin San Francisco şehrindeki UC Hastings College of the Law isimli Hukuk okulunda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

Dr. Mehmet Ufuk Uras

Mehmet Ufuk Uras is a co-founder and member of social liberal Greens and the Left Party of the Future, founded as a merger of the Greens and the Equality and Democracy Party. He was previously a former leader of the now-defunct University Lecturers' Union (Öğretim Elemanları Sendikası) and was elected the chairman

of Freedom and Solidarity Party in 1996. Ufuk resigned from the leadership after the 2002 general election. Ufuk ran a successful campaign as a "common candidate of the Left", standing on the independents' ticket, backed by Kurdish-based Democratic Society Party and several left-wing, environmentalist and pro-peace groups in the 2007 general election. He resigned from the Freedom and Solidarity Party on 19 June 2009. After the Democratic Society Party was dissolved in December 2009, he joined forces with the remaining Kurdish MPs in the Peace and Democracy Party group. On 25 November 2012, he became a co-founder and member of social liberal Greens and the Left Party of the Future, founded as a merger of the Greens and the Equality and Democracy Party. Ufuk is a member of the Dialogue Group and is the writer of several books on Turkish politics.

Dr. Mehmet Ufuk Uras İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimini tamamladıktan sonra, milletvekili seçilene kadar İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yardımcı doçent doktor olarak görev yapmıştır. 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde İstanbul 1. Bölge'den bağımsız milletvekili adayı olmuştur. Se-

çimlerin sonucunda %3,85 oranıyla yani 81.486 oy alarak İstanbul 1. Bölge'den bağımsız milletvekili olarak 23. dönem meclisine girmiştir. Seçimler öncesinde liderliğinden ayrıldığı Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) Genel başkanlığına 11 Şubat 2008'de yapılan 5. Olağan Kongresi'ni takiben geri dönmüştür. 17 Haziran 2009 tarihinde, partinin dar grupçu bir anlayışa kaydığı düşüncesi ve sol siyasetin daha geniş bir yelpazeye ulaşması iddiasıyla bir grup arkadaşıyla Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nden istifa etmiştir. ÖDP'den ayrılışıyla birlikte Eşitlik ve Demokrasi Partisi kuruluş sürecine katılmıştır. DTP'nin 19 kişiye düşüp grupsuz kalmasından sonra, Kürt sorununun parlamentoda çözülmesi gerektiğini savunarak Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) grubuna katılmıştır. Ufuk Uras, seçim sürecinde, kuruluş çağrısını yaptığı Eşitlik ve Demokrasi Partisi'ne üye olmuştur. 25 Kasım 2012'de kurulan Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin kurucularındandır ve aynı zamanda PM üyesidir. Uras'ın çok sayıda yayını arasında "ÖDP Söyleşileri", "İdeolojilerin Sonu mu?" (Marksist Araştırmaları Destek Ödülü), "Sezgiciliğin Sonu mu?", "Başka Bir Siyaset Mümkün", "Kurtuluş Savaşında Sol", "Siyaset Yazıları" ve "Alternatif Siyaset Arayışları" "Sokaktan Parlamenta" "Söz Meclisten Dışarı" ve "Meclis Notları" adlı kitapları da bulunmaktadır.

Prof. Dr. Sevtap Yokuş

Professor Dr Sevtap Yokuş is a Law Faculty Member at İstanbul Altınbaş University in the Department of Constitutional Law. She holds a PhD in Public Law from the Faculty of Law, İstanbul University, awarded in 1995 for her thesis which assessed the state of emergency regime in Turkey with reference to the European Convention on Human Rights. She is a widely published expert in the areas of Constitutional Law and Human Rights and has multiple years' experience of working as a university lecturer at undergraduate, postgraduate and doctoral level. She also has experience of working as a lawyer in the European Court of Human Rights.

Prof. Dr. Sevtap Yokuş İstanbul Altınbaş Üniversitesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesidir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Doktora Programı bünyesinde başladığı doktorasını "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye'de Olağanüstü Hal Rejimine Etkisi" başlıklı tezle 1995 yılında tamamlamıştır. Akademik görevi sırasında lisans, yüksek lisans ve doktora aşamasında dersler veren Prof. Dr. Yokuş özellikle Anayasa Hukuku ve İnsan hakları Hukuk alanında uzmanlaşmıştır. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruda pratik avukatlık deneyimi de bulunmaktadır.

11 Guilford Street
London WC1N 1DH
United Kingdom
+44 (0) 207 405 3835

info@democraticprogress.org
www.democraticprogress.org

 @DPI_UK

 DemocraticProgressInstitute